

Folkbibliotekariens erfarenhet av den läsfrämjande metoden läsande förebilder

Uppsatsförfattare: Hilda Lippelt, Moa Pernling

© Hilda Lippelt, Moa Pernling
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats – helt
eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Författare/Author Hilda Lippelt, Moa Pernling

Svensk titel Folkbibliotekariens erfarenheter av den läsfrämjande metoden läsande förebilder

English title Public librarians experiences of working with the reading promoting method reading role models

Handledare/Supervisor Pamela Schultz Nybacka

Abstract

To highlight the public librarian's own experience of working with reading role models as a type of reading promotion method is relevant when you want to get a deeper understanding of the type of impact that the method has on children's and young adults reading. Insight into this can form a basis for evaluating the working method from a professional perspective and increase awareness of the method's relevance. It is a qualitative interview study whose results are collected from four interviews with public librarians active in collaborations with reading role models. To interpret the results the study uses two different theories; Bourdieu's theory of cultural reproduction and Bandura's social learning theory. Among other things, it emerged that reading role models is a method with strong trust and there was a perception that adults in children's everyday life are important reading role models. A reading role model is above all someone with whom the child wants to identify. Girls were considered to have better conditions to see themselves as readers, whereas one opinion was that the target group boys should be prioritized in the work to promote reading. However, emphasis was placed on the fact that girls must not be forgotten.

Sammanfattning

Att belysa folkbibliotekariens egna erfarenheter av läsfrämjande arbete med läsande förebilder som metod är relevant för att få en djupare förståelse för vilken betydelse arbetssättet har för att främja barns och ungas läsning. Insikt om detta kan utgöra ett underlag för utvärdering av arbetssättet utifrån ett professionellt perspektiv och öka medvetenheten om metodens relevans. Det är en kvalitativ intervjustudie vars resultat är insamlat från fyra intervjuer med folkbibliotekarier som är verksamma inom samarbeten med läsande förebilder. För att tolka resultatet så använder studien två skilda teorier; Bourdieus teori om kulturell reproduktion och Banduras sociala inlärningsteori. Det framgick bland annat att läsande förebilder är en metod med stark tilltro och det fanns en uppfattning om att vuxna i barns vardag är betydelsefulla läsande förebilder. En läsande förebild är framförallt någon som barnet vill identifiera sig med. Flickor ansågs ha bättre förutsättningar att se sig själv som läsare, varvid en uppfattning var att målgruppen pojkar bör prioriteras i det läsfrämjande arbetet. Betoning lades dock vid att flickor inte får glömmas bort.

Ämnesord Läsande förebilder, läsfrämjande, folkbibliotekarier

Keywords Reading role models, reading promotion, public librarian

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Problemdiskussion... ..	8
1.3 Syfte och frågeställning.....	10
1.4 Avgränsningar och särskilda hänsyn.....	10
1.5 Begreppsdefinitioner.....	10
1.6 Metodval och genomförande.....	11
2 Tidigare forskning	13
2.1 Läsande förebilder.....	13
2.2 Pojkars och flickors läsning	15
3 Teori	17
4 Metod	20
4.1 Insamlingsmetod.....	20
4.2 Presentation av data	21
4.3 Analysmetod.....	23
5 Resultat	25
5.3 Läsande förebilder.....	26
5.3.1 Metod och samarbeten: folkbibliotekariens upplevelse.....	26
5.3.2 Pojkars och flickors identitet.....	27
5.3.3 Vem kan vara en läsande förebild.....	29
5.2 Folkbibliotekets läsfrämjande uppdrag.....	30
5.2.1 Tillgänglighet.....	30
5.2.2 Sociala aspekter.....	30
5.2.3 Utvärdering.....	31
5.3 Folkbibliotekariens och andra bibliotekariers läsfrämjande roll.....	32
5.3.1 Self-efficacy.....	32
5.3.2 Att göra skillnad och andra drivkrafter.....	33
5.4 Pojkars och flickors läsning.....	34
5.4.1 Läsmotivation.....	34
5.4.2 Skillnader i det läsfrämjande arbetet.....	34
5.4.3 Lässocialisering.....	36
6 Analys	36
6.1 Folkbibliotekariens erfarenheter.....	37
6.2 Skillnader i pojkars och flickors läsning.....	39
6.3 Läsande förebilder.....	41
7. Diskussion och slutsats	43
7.1 Resultat och tidigare forskning.....	43
7.1.1 Läsande förebilder.....	43
7.1.2 Pojkars och flickors läsning - skillnader och likheter.....	45
7.2 Frågeställning och slutsats.....	47
7.2.1 Vilka är de centrala uppfattningarna som folkbibliotekarier uttrycker om att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod?.....	47

7.2.2 Vilka uppfattningar uttrycker folkbibliotekarier om skillnader och likheter i det läsfrämjande arbetet med målgrupperna flickor och pojkar?.....	48
7.2.3 Vilka föreställningar har folkbibliotekarier om vem som kan vara en läsande förebild?.....	49
7.3 Bidrag till bibliotek- och informationsvetenskap.....	50
Källförteckning	52
Bilaga 1.....	55

1 Inledning

Förhållandena kring barns och ungas läsning är av både nationellt och internationellt intresse. Läsfrämjande arbete är en fråga som engagerar aktörer både från kultursektorn och utbildningssektorn. Gemensamma studier för länder inom den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD, såsom PISA och PIRLS, visade under början av 2000-talet att barn och ungas läsförmåga i Sverige hade försämrats. Det konstaterades även att pojkar var en målgrupp vars läsförmåga hade blivit sämre över tid. Detta föranledde ett nationellt, mer strategiskt läsfrämjande arbete där Kulturrådet fick i uppdrag av regeringen att ha en initierande och samordnande roll (Andersson 2015, s. 7-8). I PISA-undersökningen från år 2018 hade läsförmågan hos barn och unga förbättrats för att sedan år 2022 sjunka till en nivå som är likvärdig med den som uppmättes år 2009 och 2012. PISA mäter läsförmåga till lika med kunskaper i matematik och naturvetenskap hos 15-åringar (Skolverket 2023, s. 22).

Michael Tengberg (2023) professor i pedagogisk arbete på Karlstads universitet skrev i en debattartikel på *Svenska Dagbladet* att sjunkande läsförmåga utgör ett allvarligt samhällsproblem. Han menar att läsningen har en viktig betydelse för att människor ska kunna orientera sig i sin omvärld och skaffa sig fördjupade kunskaper inom olika områden. Tengberg fortsätter med att poängtera läsningens betydelse för barn och ungas språkutveckling samt förmågan att leva sig in i andra människors sätt att tänka. Läsande förebilder kan användas som en läsfrämjande metod för att öka barns läskunskaper.

Ett annat inlägg i samhällsdebatten kring barns och ungas läsning är den statistiska undersökningen om ungar och medier som Statens medieråd släppte den 25 september 2023. Man kan läsa att den dagliga läsningen nu för första gången sedan datainsamlingen började år 2012, ökar. Resultatet gäller alla åldersgrupper, dock ses endast en ringa ökning hos 14-15-åringar i jämförelse med en mer tydlig ökning hos 10-11-åringar (Statens medieråd 2023, s 44). Undersökningen visar även att flickor i högre grad läser mer än pojkar (Statens medieråd 2023, s 48). Yvonne Andersson, analytiker på Statens medieråd, berättar för SVT Kulturnyheter att de läsfrämjande insatserna nu börjar ge effekt. Samtidigt poängterar hon att det är viktigt att det läsfrämjande arbetet fortsätter och förblir prioriterat.

Folkbiblioteken har enligt lag ett särskilt uppdrag att främja läsning och tillgängliggöra litteratur (SFS 2013:801). Reportern Annika Clemens konstaterar i en artikel i *Biblioteksbladet* att svenskarnas förtroende för biblioteken har fortsatt öka, trots pandemin

(Biblioteksbladet 2022). En läsfrämjande metod som flera bibliotek arbetar med är läsande förebilder, en omskriven metod som kan yttra sig på olika sätt. Läsande förebilder är i denna kontext avgörande för att barnen ska kunna se sig själva som läsare. Till exempel poängterar de bibliotek som arbetar med metoden, föräldrars roll som läsande förebilder, men man lyfter även betydelsen av andra viktiga vuxna i detta avseende. Många av folkbibliotekens lässatsningar bygger på ett nära samarbete med vuxna i barns vardag.

Bland yrkesgrupper som deltar i sådana här samarbeten kan nämnas förskollärare, lärare, modersmåls lärare, pedagoger, barnskötare, skolbibliotekarier, fritidspedagoger men också vårdnadshavare, mor- och farföräldrar, idrottstränare och andra föreningsrepresentanter. Det förekommer även att bibliotek initierar projekt med lokala profiler som läsande förebilder. Det kan exempelvis röra sig om idrottsstjärnor, musiker, konstnärer och andra, som på olika sätt ger uttryck för att de läser. Projekten är bland annat utformade så att läsande förebilder högläser på det lokala folkbiblioteket eller ger boktips på folkbibliotekets sociala medier och hemsida.

Frågor kring läsfrämjande diskuterades på Bokmässan 2023 i Göteborg (UR u.å.). Ett spännande inslag på mässan var ett panelsamtal gällande hur vi ska bryta trenden av den minskade läsningen. Under samtalet deltog Martin Widmark, Anna Källgren, Johan Rundberg och Marlen Eskander. Samtalet berörde vikten av mängdträning, samverkan och läslust där man diskuterade hur man skapar förutsättningar för läslust. Under panelsamtalet tog man även upp ämnet läsande förebilder som fortsätter att vara en aktuell läsfrämjande metod.

Read Hour (Read Hour u.å.) är ett av Läsrörelsens projekt som samarbetar med över 250 läsande förebilder i alla åldrar och med olika bakgrunder. Några exempel på läsande förebilder som deltar i projektet är Anne Swärd, författare och ledamot i svenska akademien, Carl "Carl boktipsar" Blomqvist som går i åk 4 och är boktipsare samt bokhunden Arabella, utbildad bokhund. Initiativet går ut på att man den 8 september lägger ut en video på sig själv på sociala medier där man läser under hashtaggen #ReadHourSverige och #Read Hour. De läsande förebilderna sprider budskapet på sociala medier med förhoppningen att inspirera till ökad läsning där man också uppmuntrar andra att lägga upp bild på sig själv när man läser. Det är ett av många sätt man kan arbeta med läsande förebilder på.

1.1 Bakgrund

Bibliotekslagen 8§ betonar att barn och unga är en grupp som ska prioriteras inom folkbibliotekens läsfrämjande arbete samt att man ska ta hänsyn till de yngre användarnas olika behov vid tillgängliggörande av litteratur "folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar" (SFS 2013:801). Folkbibliotekarien har en betydelsefull roll i detta sammanhang. I betänkandet *Barns och ungas läsning - ett ansvar för hela samhället*, lyfts att folkbibliotekarien har det mest avgörande mandatet för att arbeta läsfrämjande bland barn och ungdomar utanför skolan (Statens offentliga utredningar 2018, s. 29).

Folkbibliotekariens roll vid läsfrämjande arbete kan sättas i relation till hur läsfrämjande insatser har bedrivits i Sverige ur ett historiskt perspektiv. Linnéa Lindsköld, docent i Biblioteks- och informationsvetenskap vid högskolan i Borås, skildrar en aspekt av detta i en essä i *Biblioteksbladet* från 2022. Det framgår att läskunnighet har varit en politisk angelägenhet i Sverige alltsedan Kyrkolagen från 1686, då svenskens läsförmåga följdes upp med hjälp av en präst vid husförhör. En annan viktig hållpunkt var när Folkskolan infördes 1842 och barn kunde lära sig läsa och skriva utanför hemmet. Läsningen hade då fortfarande en mer fostrande innebörd, men Lindsköld beskriver hur förmågan att läsa, trots detta, har varit en förutsättning för att kunna tänka fritt och påverka sitt eget liv. Idag har folkbibliotekariens läsfrämjande roll en tydlig demokratisk inriktning.

Kulturrådet har på uppdrag av regeringen initierat projektet *Läsfrämjandelyft för folkbibliotek* för att stärka verksamheterna i det läsfrämjande arbetet gentemot barn och unga. Projektstart är år 2021 och slutredovisning kommer att göras till Kulturdepartementet i mars 2024. Satsningen syftar till att öka bibliotekens medarbetares trygghet i professionen och i sin läsfrämjande roll samt att hjälpa chefer och anställda att på ett strategiskt sätt arbeta läsfrämjande. Målgruppen barn och unga inkluderar barn och unga som har en funktionsvariation, barn och unga som tillhör en nationell minoritet samt barn och unga som talar flera språk (Statens kulturråd u.å.).

Värt att känna till är att Kulturrådet höll en läsfrämjande träff i januari 2021, där huvudfrågan var läsande förebilder. Myndigheten har i samband med detta gett ut en tidskrift där talarna på den läsfrämjande träffen har bidragit med sina texter. Det uppmärksammas att särskilt pojkar kan känna ett mindre intresse av att läsa och det lyfts fram att olika förutsättningar skulle

kunna bidra till att läsmotivationen höjs. Förutsättningar som nämns är att tillhandahålla litteratur som tilltalar målgruppen, att skapa en rofylld miljö för läsning, att beakta den sociala aspekten kopplat till läsning samt läsande förebilder. Det förs bland annat en diskussion om bibliotekarier som läsande förebilder och behovet av en mångfald bland dem som representerar professionen (Statens kulturråd 2022, s, 3).

1.2 Problemdiskussion

Det är allmänt känt och accepterat att läskunnighet är en fråga om demokrati. Forskaren Jonas Andersson (2015) har på uppdrag av Kulturrådet skrivit en forskningsöversikt över internationella och nationella läsfrämjande metoder. Han redogör för hur det i ett regeringsbeslut från 2013 problematiseras att bristerna i pojkars läsförmåga är något som skulle kunna leda till att demokratin skadas samt bidra till ett mindre jämställt samhälle. Detta visar tydligt att läskunnighet bland barn är en viktig samhällsfråga som engagerar. Han uppger vidare att det i regeringsbeslutet anges att en anledning till den lägre läsmotivationen hos pojkar kan vara att det finns en allmänt rådande inställning att det inte är manligt att läsa. Detta medför att barns och ungas läsförmåga även är en fråga som berör vilka normer som råder i samhället och i barnets eget sammanhang.

Att satsa på samarbeten med manliga läsande förebilder var något som regeringen ansåg väsentligt för att öka intresset för läsning hos pojkar, till exempel idrottsledare. I denna kontext initierade Kulturrådet, på uppdrag av regeringen, bland annat PAUS - ett läsfrämjande arbete där man med hjälp av läsande förebilder ville väcka nyfikenhet kring läsning bland pojkar och flickor i idrottsliga sammanhang. Något som var väsentligt i satsningen var att den omfattade både pojkar och flickor, då detta signalerade jämställdhet och ansågs vara en framgångsfaktor (Andersson 2015, s. 56). Detta tyder på att det inte är helt oproblematiskt att särskilt lyfta fram målgruppen pojkar vid läsfrämjande arbete då det finns en risk att flickors läsning hamnar i skymundan. Läsningens positiva effekter såsom utveckling av språket och förmågan till empati är en angelägenhet för varje individ.

En relevant aspekt som bör iakttas är den statistik som presenteras av Statens medieråds undersökning från 2023, som visar att barns och ungas läsning verkar ha nått en vändpunkt och börjat öka. Man kan i detta sammanhang ställa sig frågan hur utvecklingskurvan gällande barns och ungas läsning kommer att gestalta sig framöver. De könsmönster som kunnat uppfattas där flickor läser i högre grad än pojkar kan utgöra ett underlag för en diskussion

angående på vilket sätt de sociala normerna gällande pojkars och flickors identitet i förhållande till läsning kan omformas. Ett bidrag till den läsfrämjande forskningen är avhandlingen om läsande flickor av Sara Anderssons. I avhandlingen är flickan *det genomlysta subjektet*, men där unga pojkars läsning sätts i relation till den tidigare nämnda. Hon redogör för icke-läsandet som framförallt en ung och manlig företeelse (SOU 2012:65, se Andersson 2020, s. 92).

Med utgångspunkt i svenska statliga utredningar belyser Andersson frågan kring vad som uppstår under perioden mellan barnåren och vuxenlivet som resulterar i ett minskande intresse för läsning hos unga pojkar. Möjliga orsaker som nämns är att pojkar mognar senare än flickor samt att det skulle kunna röra sig om att pojkar biologiskt sett har ett annat temperament (SOU 2018:57, s. 26; SOU 2018:57, s. 155, se Andersson 2020 s, 93). Hon nämner att det i Statens offentliga utredning från 2018 lyfts fram att pojkars minskande läsning kan bero på en brist på manliga läsande förebilder (Andersson 2020, s. 94). Mot bakgrund av detta kan det urskiljas en angelägenhet att på ett medvetet sätt arbeta med en läsfrämjande metod som iakttar detta och som fungerar. Att anta att läsfrämjande arbete i detta avseende även är en fråga om jämställdhet verkar rimligt.

Vi vill belysa problemet barns och ungas försämrade läsförmåga genom att utgå ifrån det arbete som i nuläget bedrivs av folkbibliotek och de insatser som enskilda folkbibliotekarier eller andra aktörer kopplade till verksamheten realiserar. Då barns och ungas läsning är en fråga som har en betydelse på det personliga planet men också samhälleligt, är det väsentligt att utvärdera de läsfrämjande metoder som utövas och att förstå vad som gör dem framgångsrika och på vilka punkter de fallerar. Därför ser vi ett värde i att närmare undersöka metoden läsande förebilder utifrån folkbibliotekariers egna berättelser, samt att se huruvida tillvägagångssättet ter sig olika beroende på om man riktar sig till flickor eller pojkar. För att ge en mer nyanserad bild har vi valt att analysera studiens resultat med hjälp av två teorier som kan förklara varför verkligheten ser ut som den gör utifrån ett socialt och beteendemässigt perspektiv. Dessa teorier beskrivs mer utförligt i teorikapitlet.

Att belysa folkbibliotekariers egna erfarenheter av läsfrämjande arbete med läsande förebilder som metod, är relevant för att få en djupare förståelse för vilken betydelse arbetssättet har för att främja barns och ungas läsning. Med tanke på att aktuell forskning beskriver skillnader mellan pojkars och flickors läsmotivation och läsvanor samt tar upp eventuella bakomliggande orsaker, är det intressant att veta hur folkbibliotekarier väljer att

förhålla sig till detta i samarbetet med läsande förebilder. Kunskap om hur folkbibliotekarien själv upplever arbetet med läsande förebilder skulle kunna bidra till att man kan utvärdera arbetssättet utifrån ett professionellt perspektiv och öka medvetenheten om metodens relevans. En förståelse för folkbibliotekariens syn på vem som är eller kan vara en läsande förebild kan hjälpa professionen att inom ramen för den undersökta metoden utveckla det läsfrämjande arbetet.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka folkbibliotekariers erfarenheter av att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod. I studien kommer vi att ta del av folkbibliotekariers egna berättelser. Frågeställningar som studien kommer att använda sig av är följande:

- Vilka är de centrala uppfattningarna som folkbibliotekarier uttrycker angående att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod?
- Vilka uppfattningar uttrycker folkbibliotekarier gällande skillnader och likheter i det läsfrämjande arbetet med målgrupperna flickor och pojkar?
- Vilka föreställningar har folkbibliotekarier om vem som kan vara en läsande förebild?

1.4 Avgränsningar och särskilda hänsyn

I studien valde vi ut fyra läsfrämjande projekt från fyra olika folkbibliotek som arbetar med läsande förebilder som metod. För att hitta projekt som hade denna inriktning kontaktades Kulturrådet för att få kännedom om vilka verksamheter som beviljats bidrag för att göra samarbeten med läsande förebilder. Utifrån informationen vi fick från Kulturrådet valde vi att kontakta informanterna Blå och Röd, som hade sökt statligt stöd från Kulturrådet för sina rådande projekt. De två övriga projekten, där informanter Gul, Grön och Orange var drivande, var projekt vi blev tipsade om av en kurskamrat samt av kollegor.

1.5 Begreppsdefinitioner

Läsfrämjande

Läsfrämjande kan ges en mångsidig betydelse i enlighet med den definition som Kulturrådet tillskriver begreppet i en nationell handlingsplan för läsfrämjande från 2019. Den inkluderar tillgängliggörande av litteratur, betonar vikten av språkutveckling och att ha en läsaridentitet.

Läsfrämjande innebär även att arbeta för att fler ska få upptäcka det konstnärliga värdet i litteratur (Statens Kulturråd 2019, s. 5).

Läsande förebild

En förebild är någon som har ett sätt att vara och agera som man väljer att efterlikna. Att ta efter en annan persons beteende kan vara en lärandemetod. Förebilden kan vara någon som tycker och tänker på ett sätt som är i överensstämmelse med egna värderingar och förhållningssätt. Inom biblioteksverksamhet är *läsande förebilder* en läsfrämjande metod som vänder sig till olika målgrupper utifrån denna princip (Andersson 2015, s. 50).

Läsmotivation

Läsmotivation beskrivs som en vilja att läsa där drivkraften kan komma inifrån eller vara ett gensvar på yttre förväntningar eller belöningar. Då läsning är en aktivitet som kräver en viss möda så är *läsmotivation* en viktig aspekt både för att lära sig läsa och att utveckla sin läsförmåga (Andersson 2015, s. 24-25).

1.6 Metodval och genomförande

Studien utgår ifrån en kvalitativ ansats. Bryman anger att vid en kvalitativ ansats till skillnad från vid kvantitativ forskning står orden i centrum, snarare än siffror. Detta är lämpligt i denna studie, då vi är intresserade av att höra deltagarnas egna berättelser. Önskan är att få en inblick i folkbibliotekariers erfarenheter av att arbeta med läsande förebilder som läsfrämjande metod. Studien använder sig av en semistrukturerad intervjuform. Risken med att använda sig av semistrukturerade intervjuer är att forskarens egna antaganden kan speglas i frågorna, vilket hindrar forskaren att få en reell uppfattning av informantens världsbild. Då frågeställningarna rör tydliga ämnen så anses det mest lämpligt att använda en semistrukturerad intervjuform, där möjlighet finns att ställa följdfrågor. Bryman (2018, s. 564-565) menar också att om man i undersökningen intervjuar ett flertal, så är den semistrukturerade intervjuformen en struktur som är att föredra då det underlättar jämförande mellan olika intervjuer.

Kulturrådet beviljar bidrag till olika kulturprojekt, däribland läsfrämjande projekt som till exempel samarbete med läsande förebilder. Vi har tagit kontakt med Kulturrådet via mail och frågat om vi får ta del av projektplaner och projektrapporter som berör läsande förebilder.

Syftet med detta var att bli informerade om samarbeten mellan bibliotek och läsande förebilder samt att kunna komma i kontakt med folkbibliotekarier som är drivande i detta och är intresserade av att berätta om sitt projekt. Precis som nämnts tidigare under kapitel **1.4 Avgränsningar och särskilda hänsyn** så har informanterna delvis valts ut utifrån projekt som beviljats ekonomiskt stöd från Kulturrådet, d.v.s. informant Blå och Röd. Informant Gul och Informant Grön vilka är verksamma inom samma projekt och deltog i samma intervju samt Informant Orange kontaktades efter inkomna förslag på samarbeten med läsande förebilder, vilka kunde vara användbara för studien. Det fanns en önskan att inkludera fler informanter i studien men på grund av tidsbrist blev det till sist fyra intervjuer med fem informanter. Att två informanter deltog tillsammans i en av intervjuerna var ett val från deras sida. Det ansågs också från författarnas sida kunna bidra till fler perspektiv och infallsvinklar, samtidigt som det fanns en medvetenhet om att informanternas svar kunde färgas av varandra.

I vår intervjuguide ingår en fråga angående folkbibliotekariens roll i projektet. Förfrågningar skickades ut till olika folkbibliotek gällande deltagande i studien varav fyra tackade ja. Samtycke till att delta i studien skedde via mail samt vid ett tillfälle i anslutning till intervjun. Under arbetsprocessen har de forskningsetiska principerna följts enligt vad Vetenskapsrådet ansett vara en god forskningssed (Vetenskapsrådet 2017, s. 8). Presentationen av föreliggande studie har skett sanningsenligt och transparent, utan egna vinstintressen eller plagiat. Källmaterialet och den insamlade datan har hanterats med systematik och noggrannhet och vi har eftersträvat att på ett rättvisande sätt redogöra för yttranden av de informanter som deltagit i studien.

Informanterna godkände att intervjuerna spelades in för att kunna transkriberas. Det framgick att ljudfilerna skulle raderas efter transkribering. Vi kom överens med informanterna att inte nämna dem vid namn men att projekten skulle skrivas ut. Vi har intervjuat fem informanter, vid fyra olika tillfällen som arbetar med läsande förebilder som metod. Våra intervjufrågor är delvis allmänt riktade men vi har också ställt frågor som är anpassade efter den verksamhet som informanten arbetat med. Helst har vi eftersträvat att hålla intervjuerna på plats, men vid undantagsfall har intervjuer genomförts via zoom. I de fall intervjun skett på plats så har inspelningen skett på telefon, men om den istället skett på zoom så har inspelningen gjorts på zoom. Transkribering av intervjuerna gjordes direkt efter de olika intervjuerna. Det

transkriberade materialet tematiserades och analyserades utifrån den valda teorin till ett resultat som sedan analyserades och diskuterades i studiens avslutande kapitel.

2 Tidigare forskning

I det här kapitlet kommer vi att titta närmare på tidigare forskning och utifrån våra iakttagelser tematisera artiklarnas innehåll. Målet är att ge en bättre bild av den forskning som finns inom området läsande förebilder och pojkars och flickors läsning på en nationell och internationell nivå, samt hur forskningen har utvecklats över tid. Omfattningen av studier som berör uppsatsens ämne verkar vara begränsad men väl befintlig. Bland de studier som identifierats har alla utom en sitt ursprung i de engelsktalande länderna Storbritannien, Irland och Australien. Förutom dessa länder påträffades en studie från Indien. De två teman som vi utgår från är *läsande förebilder som metod* samt *pojkar och flickors läsning - skillnader och likheter*; utifrån vilka vi har använt oss av artiklar som på olika sätt belyser forskningsläget. Artiklarna som används för att skapa en bild av den tidigare forskningen har sökts fram med sökorden “*reading promotion*”, “*reading role models*”, *boys* och *girls* i databasen Library and Information Science Abstracts (LISA).

2.1 Läsande förebilder som metod

Betydelsen av läsande förebilder i olika kontexter, för barns och ungas läsning, är något som framhålls i flera studier, på olika platser i världen. Läsande förebilder kan till exempel vara föräldrar och andra vuxna, kompisar, idrottsstjärnor eller influencers. De läsande förebilderna kan finnas både i skolan och på fritiden och är medvetet eller omedvetet inspiratörer som ökar läsmotivationen hos barn och unga (Fulco och Lee, 2010; Fodale och Bates, 2011; Desale och Kumbhar, 2022; Martens, Ballings och Higgason, 2022; Jabbar och Waraich, 2023)

Majoriteten av föräldrarna i Desale och Kumbhars studie (2022) ansåg att det var skolans uppgift att engagera sig gällande barnens läsvanor. Även om denna inställning lämnar mycket kvar att önska, så verkar skolbiblioteket ha en betydelsefull roll sedan tidigare och nu. Det beskrivs i Wicks studie från 1995 att skolan och skolbiblioteket hade haft en viktig roll att uppmuntra barn till att läsa på fritiden. Desale och Kumbhar (2022) lyfter vikten av att nöjesläsning får utrymme i skolundervisningen, till exempel i form av högläsning i undervisningen och framhåller betydelsen av tillgång till ett skolbibliotek. Forskning visar

även hur skolbiblioteket fått betydelse för flickor på en gymnasieskola i ett socioekonomiskt ofördelaktigt område på Nordirland (Fodale och Bates, 2011). Möjligheten att besöka skolbiblioteket bidrog till att flickor, som inte hade läsande förebilder hemma, kunde se att deras kamrater och även vuxna läste. Dessa läsande personer i flickornas närhet agerade som läsande förebilder, medvetet eller omedvetet.

Läsande förebilder är en läsfrämjande metod som kan användas på många olika sätt. Fulco och Lee (2010) skriver om ett läsfrämjande projekt där man använder sig av fotbollsspelare från Melbourne Football Club (The Demons) som läsande förebilder för att få barn och unga i Melbourne att bli inspirerade och motiverade att läsa. Martens, Ballings och Higgason (2022) berättar om en modern företeelse av läsande förebilder, nämligen den som sker på sociala medier och specifikt på #booktok. Precis som Fulco och Lee (2010) skriver så ger även Martens, Ballings och Higgason (2022) exempel på kända personer som delar med sig av sin läsning. Jabbar och Warraichs studie från 2023 lyfter vikten av manliga förebilder för att främja pojkars läsning.. De läsande förebilderna ska alltså inspirera andra till att kunna se sig själva som läsare.

Barn och unga kan med hjälp av läsande förebilder skapa sin egen läsidentitet. Detta blir särskilt tydligt på #booktok där booktokers är stolta över att vara läsare och de profilerar sig själva med hashtaggar som säger något om vilken identitet de vill tillräkna sig (Martins, Ballings och Higgason 2022). Booktokers vill visa att läsning är något bra och positivt vilket också kunde ses i projektet med fotbollsspelarna där Fulco och Lee (2010) menar att fotbollsspelarna visade att läsning är något coolt och viktigt. Detta leder oss in på vilka effekter som läsande förebilder anses ha på barns och ungas läsmotivation.

Att öka barn och ungas läsmotivation är en av målsättningarna med den läsfrämjande metoden läsande förebilder. Fulco och Lee (2010) menar att projektet med de läsande fotbollsspelarna bidrog till att barnens inställning till läsning blev bättre. En liknande trend har Martins, Ballings och Higgason (2022) kunnat se när de har undersökt #booktok och effekterna av att influencers, så kallade booktokers, berättar om böcker som sedan blir bästsäljare. Detta skulle kunna tolkas som att böckerna som blir populära och omtalade på #booktok bidrar till en ökad läsmotivation hos dem som konsumerar innehållet som publiceras på #booktok.

Angående forskning om läsande förebilder som metod kan noteras att läsande förebilder påträffas i flera sammanhang, till exempel inom skolan, idrotten och på sociala medier. Man kan vara en läsande förebild utan att vara medveten om det själv. #Booktok är ett forum där influencers profilerar sig som läsare och bidrar till att barn och unga vill anamma en läsande identitet. Då folkbibliotekarier är en yrkesgrupp som på olika sätt samverkar med läsande förebilder i sin barn- och ungdomsverksamhet anser vi att det är av intresse för forskningsfältet att deras uppfattningar av metoden undersöks.

2.2 Pojkars och flickors läsning - skillnader och likheter

Att bättre förstå vad pojkar vill läsa kan anses vara grundläggande för att kunna arbeta läsfrämjande gentemot målgruppen, men forskning visar att det finns bristande kunskap om detta. En annan aspekt som framkommer i forskning om pojkars och flickors läsning, är att flickor generellt läser mer än pojkar, varvid pojkar är en målgrupp som särskilt bör prioriteras vid läsfrämjande insatser (Wicks 1995; Jabbar och Warraich, 2023). Att fråga sig vad barn och unga vill läsa i stort, samt vad man kan göra för att främja aktiviteten är något som formuleras i en indisk studie som vänder sig till föräldrar till barn på grundskolan och gymnasiet (Desale och Kumbhar, 2022). De artiklar som vi har valt att sammanställa gällande pojkars och flickors läsning är vägledande gällande hur aktörer i samhället på ett ändamålsenligt sätt kan bidra till ökad läsmotivation gentemot dessa båda målgrupper.

Det finns dels nutida studier gällande pojkars och flickors läsvanor och hur de skiljer sig åt, men också forskning som återspeglar forskningsläget lite längre tillbaka. I en brittisk studie från 1995 påvisades att pojkar läser mindre än flickor, ett konstaterande som återkommer i senare forskning. En samstämmighet gällande pojkars läsning är rekommendationen att särskilt iakttä val av litteratur när man arbetar läsfrämjande gentemot pojkar. Wicks framhåller att något som skulle gynna pojkars läsning är att man är lyhörd för vilken litteratur målgruppen skulle vilja läsa, medan Jabbar och Warraich betonar vikten av att presentera omväxlande litteratur (Jabbar och Warraich 2023, Wicks 1995). Vad gäller flickors och pojkars läsvanor så framkom det att föräldrarna i den indiska studien var införstådda med att nöjesläsning var viktigt för barnens utveckling, men att man sällan pratade om nöjesläsning hemma eller uppmuntrade till aktiviteter som främjar läsning (Desale och Khumbar, 2022).

Åtta stycken skillnader på flickor och pojkars läsvanor kunde enligt Jabbar och Warraich (2023, s 580-581) hittas i studien. Skillnaderna var val av bok, hur ofta de läste, läsmotivation, typ av media (e-bok eller fysisk bok), vem man blir influerad av att läsa, hur mycket tid man lägger ner på läsning, hur man värderar läsning samt användandet av bibliotek. De kom fram till att flickor är överpresterare i läsning jämfört med pojkar (Jabbar & Warraich 2023, s 587). Stauffer (2007, s 404) ger några konkreta förslag på hur man kan uppmuntra pojkar att läsa mer. Hennes första förslag är att erbjuda en stor variation av böcker och låta barnen själva välja vad de vill läsa, för det andra att låta en varierad grupp vuxna vara läsande förebilder där olika etniciteter, sexualiteter och social bakgrund speglas. Utifrån forskningsläget kan man se att det finns en vetenskaplig relevans gällande läsande förebilder som läsfrämjande metod.

Den forskningsöversikt som Jabbar och Warraich lägger fram från 2023 belyser både flickors och pojkars läsning och är mer jämförande i sin karaktär än Wicks, som endast fokuserar på pojkar (Jabbar och Warraich 2023, Wicks 1995). Författarna går in på bakomliggande orsaker till varför flickor ligger mer i framkant vad gäller läsning än pojkar, och kommer fram till att pojkar delvis har en attityd att läsning är något tråkigt och att de har svårare att få ro till att läsa på fritiden. Andra möjliga orsaker som anges är biologiska och kulturella faktorer samt hur skolans läroplan är utformad. Det beskrivs att flickor helst läser skönlitteratur medan pojkar i högre grad föredrar facklitteratur. (Jabbar och Warraich 2023). Wicks studie visade däremot att pojkarna inte läste så mycket faktaböcker, men att de gärna läste böcker som de kände igen eller som ingick i en serie. Desale och Kumbhar (2022) uppger att det fanns en osäkerhet hos föräldrarna angående hur de kunde vara ett stöd för sina barn i fråga om deras läsvanor och vad som förväntades av dem som läsande förebilder.

Både nutida och äldre studier visar att flickor i allmänhet läser mer än pojkar. Möjliga förklaringar till detta är hur läroplanen ser ut, att pojkar skulle föredra att vara mer aktiva på fritiden än flickor samt att det finns en attityd hos många pojkar att läsning är tråkigt. Det framkommer i tidigare forskning att en viktig aspekt att ta hänsyn till för att motivera pojkar att läsa är att vara observant på vilken litteratur pojkar föredrar och erbjuda ett varierat utbud.

3 Teori

Läsande förebilder och pojkars och flickors läsning är element inom läsfrämjande som har en tydlig koppling till det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet. Likafullt bidrar forskning inom andra vetenskapliga discipliner med teorier och teoretiska verktyg som kan användas för att bättre förstå effekten av dessa läsfrämjande inslag. När vi har tagit del av tidigare forskning gällande läsande förebilder och pojkars och flickors läsning, kan vi konstatera att dessa ämnen har en aktualitet och behandlas utifrån olika perspektiv som har gett vår studie en vetenskaplig kontext. Vi har kunnat spegla vårt eget empiriska material mot de slutsatser som dragits i dessa studier, vilket har öppnat upp för reflektion och val av teoretisk infallsvinkel.

Vid val av teori har det funnits en önskan att kasta mer ljus på hur folkbibliotekarier upplever den sociala dimensionen av de skeenden som kan kopplas till barn och unga i mötet med läsande förebilder. Med tanke på detta hämtades Bourdieus teori om kulturell reproduktion från sociologin samt Banduras sociala inlärningsteori som har en behavioristisk grund. Dessa båda synsätt kan anses vara relevanta då de på olika sätt förklarar betydelsen av förebilder. Med växlande tonvikt behandlar teorierna mänskliga relationer, ett tema som har en central roll i vår studie. I efterföljande stycken kommer dessa teorier att presenteras närmare och dess giltighet som analysverktyg kommer att motiveras.

En alternativ teoretisk ingång skulle kunna vara att undersöka folkbibliotekariers uppfattningar om metoden läsande förebilder utifrån ett genusteori, med ett sociokulturellt perspektiv på könsroller kopplat till flickors och pojkars läsning. Beror flickors ökade benägenhet till läsmotivation och identifikation med att vara en läsande person på biologiska förutsättningar eller är det mer eller mindre en konsekvens av sociala normer som finns i samhället? Att vi valt att inte utgå ifrån ett genusperspektiv kan motiveras av att vi har varit intresserade av folkbibliotekariers erfarenheter av att arbeta med metoden läsande förebilder i allmänhet då omfattningen av vår studie är begränsad.

Sociologen Bourdieus teori om kulturell reproduktion beskriver hur föräldrar som förebilder förmedlar sitt tycke för en mer intellektuellt förfinad kultur såsom klassisk litteratur eller teater (Wollscheid 2014). Det beskrivs att det sammanhang i vilket Bourdieu presenterade begreppet kulturell reproduktion var utbildning i modern tid. Teorin har ett samhällskritiskt perspektiv som belyser vilken roll utbildningssystemet har att reproducera kulturen hos de

mer tongivande klasserna i samhället för att på så sätt försäkra deras fortsatta dominans och inflytande i samhället (Jenks 2002, s. 1).

Bourdieu myntar även begreppet kulturellt kapital som betecknar det kulturella arv som kännetecknas av förtrogenhet med finkulturen, där personen som tar emot detta arv förväntas förvalta det och utveckla det vidare i sitt eget liv (Jenks 2002, s. 10-11). Wollscheid uppfattar kulturell reproduktion som en långtgående process, som pågår till dess att barnet blir vuxet (Wollscheid 2014). Bourdieus teori om kulturell reproduktion handlar alltså om hur institutionella och sociala strukturer reproducerar ett kulturellt arv. En social struktur kan vara uppväxtmiljön, där föräldrar och andra förebilder bidrar till att barnet får en ingång till litteraturen.

Psykologen Albert Bandura har utformat den sociala inlärningsteorin som mer riktar in sig på det mänskliga beteendet. Banduras sociala inlärningsteori är enligt NE en sammanställning av psykologiska teorier med behavioristisk grund (NE 2023). Ett viktigt begrepp inom den sociala inlärningsteorin är termen modellering som motsvarar den integrerade betydelsen av identifikation och imitation. Anledningen till att Bandura valde att använda modellering som begrepp var att imitation inte ger uttryck för de psykologiska aspekter som är inblandade vid modellinlärning samt att han ansåg att identifikation har en alltför vag betydelse för att fungera i det vetenskapliga sammanhanget (Bandura 1969a, se Bandura 2021, s. 5).

Modellering kan alltså tolkas som att lära sig ett beteende genom att imitera och identifiera sig med en förebild. När man ska svara på frågan vem som kan vara en läsande förebild så skulle Banduras teori kunna förklara att en förutsättning för att imitera en annan individ är att det finns en önskan att vilja identifiera sig med hen. Individen blir en förebild för att barnet vill det.

Wollscheid utgår bland annat från Bourdieus och Banduras teorier, när hon redogör för begreppet lässocialisering, i sin studie gällande hur föräldrars läsbeteende och läsmotivation påverkar deras barn (2014, s. 39). Enligt SAOL innebär socialisering de anpassningar som individen gör för att passa in i den mönsterbild som samhället har vad gäller till exempel vanor, förmågor, värderingar. Detta sker i samspel med andra människor och syftar särskilt på barnets anpassning (Svenska Akademien 2022). Bourdieus teori om kulturell reproduktion och Banduras sociala inlärningsteori kommer att användas som analysverktyg i tolkandet av det empiriska resultatet. Vid uppmärksammande av folkbibliotekariernas utsagor så har forskarna kunnat identifiera tankegångar som ger uttryck för hur folkbibliotekarier tolkar

läsande förebilders förmåga att inspirera till ökad läsning hos målgruppen unga. Med tillgång till detta källmaterial, betraktat utifrån studiens teoretiska ramverk, kan föreliggande studies författare resonera kring i vilken grad barnets lässocialisering är kulturellt betingat eller är ett efterliknande beteende från någon man inspireras av.

Man kan alltså reflektera över vad som är orsaken till att barn och unga väljer att anamma en läsande tradition eller att inte göra det. Läser målgruppen för att det finns förväntningar från omgivningen att man ska vara en läsande person och att man bör prestera bra i skolan eller finns det en nyfikenhet och lust att läsa som väckts av att man har sett läsande personer i omgivningen som inspirerar? Med vår teoretiska ingång vill vi bättre förstå de uppfattningar som folkbibliotekarier har gällande vilka effekter som metoden läsande förebilder har på barn och unga och varför det är viktigt att barn läser. När vi har tagit del av professionens praktiska kunskap om läsande förebilders betydelse för att öka läsmotivationen hos målgruppen och vidare fått testa teorierna på det empiriska materialet, har vi kunnat se att Bourdieus och Banduras teorier inte går att sätta i kontrast till varandra. Dessa båda synsätt kan utifrån en vetenskaplig ansats belysa studiens frågeställningar från olika håll.

Ett begrepp som vi vill lyfta är self-efficacy eller självförmåga. Kopplingen till vår studie är hur folkbibliotekarier ser på sina resurser att arbeta läsfrämjande. Enligt Bandura har self-efficacy betydelsen att bedöma sin egen förmåga att enligt en uppgjord plan klara av en särskild uppgift. Att agera kompetent är både beroende på de färdigheter man har, men också medvetenheten om sin förmåga att använda dem i en given situation som kan vara oberäknelig och stressig. (Bandura 2002, s. 94). Enligt Psykologiguiden innebär self-efficacy inte tilltro till sin förmåga i allmänhet, utan vid en specifik handling. Därför kan en persons självförmåga skifta beroende på situation, vilket gör begreppet applicerbart vid studier av hur människor fungerar i arbetslivet (Natur och Kulturs psykologilexikon 2024).

En aspekt som lyfts fram av Andersson är läsmotivationens roll för att en person ska etablera en läsvana. Enligt författaren kan man vara positivt inställd till läsning och samtidigt känna ett svagt engagemang för att läsa. Läsmotivation kan genereras av både inre och yttre faktorer. Läsmotivation som kommer inifrån är en genuin önskan att läsa för aktivitetens skull medan yttre faktorer kan vara förväntningar från omvärlden eller belöningar av olika slag som till exempel höga betyg (Andersson 2015, s. 24-25).

Gambrells (2011, s 172) har i sin forskning tagit fram en modell för ökad läsmotivation, vilken består av sju regler för att stärka barns läsmotivation och då främst i en skolkontext. Hen (Gambrell 2011, s 177) menar att "*The seven rules of engagement*", som modellen heter, är ett unikt bidrag till forskning gällande hur man ska uppmuntra elever att läsa.

Fortsättningsvis tillägger hen att det under de senaste årtiondena har skett en drastisk minskning hos elevernas läsmotivation och att ytterligare forskning krävs. Enligt Andersson kan dock denna modell gälla både för verksamma innanför och utanför skolan vilket innebär att Gambrells modell även blir relevant för den här studien. Gambrell redogör i korthet för innehållet i de sju reglerna, det vill säga att den litteratur som presenteras upplevs som betydelsefull av målgruppen, att det finns ett stort utbud av böcker att välja mellan och att man får välja själv, att det finns tid och utrymme för läsningen samt att möjlighet ges till att samtala med andra om det man läst (Andersson 2015, s. 25).

4 Metod

Metodkapitlet kommer att redogöra för de metodologiska grunderna och vägvalen på ett fördjupande sätt. Kapitlet använder tre underrubriker: **Insamlingsmetod**, **Presentation av data** och **Analysmetod** som redogör för och diskuterar den vetenskapliga ansatsen. Resonemanget för valet av den metod som används i studien redovisas i detta kapitel.

4.1 Insamlingsmetod

I tidigare kapitel **1.6 Metodval och genomförande** nämndes val av insamlingsmetod övergripande, därför kommer den här underrubriken närmare hantera metodfrågor och insamlingen av data kopplat till studiens problembild. Val av insamlingsmetod har gjorts utifrån det empiriska materialets tillämpning. Precis som nämnts tidigare så kommer studien att utgå ifrån en kvalitativ ansats. Det finns ett intresse att höra informanternas egna berättelser och därför anses det lämpligt att använda en kvalitativ ansats. Bryman skriver att vid en kvalitativ intervjustudie är det orden som står i centrum, alltså vad informanterna väljer att svara utifrån frågorna som ställs i intervjun och personens tolkning av dessa frågor. Förhoppningen är att det empiriska materialet ska hjälpa oss att få en inblick i folkbibliotekariers erfarenheter av att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod (Bryman 2018, s. 454-455).

Vid en semistrukturerad intervju har informanten enligt Bryman en stor frihet i utformandet av sitt svar, vilket har varit en strävan i föreliggande studie. Den semistrukturerade intervjuformen anses lämplig i sammanhanget med tanke på möjligheten att utforska folkbibliotekariens erfarenheter av att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod. Vad som måste tas i beaktande vid användandet av en semistrukturerad intervju är att inte låta egna antaganden speglas i frågorna eftersom detta enligt Bryman kan utgöra ett hinder för att få en riktig uppfattning av informantens världsbild. För att undvika detta föreslår Bryman att man istället använder sig av en mer ostrukturerad intervju. Valet av en semistrukturerad intervju ansågs dock av oss vara det lämpligaste alternativet. Intervjun har en tydlig startpunkt och det finns en möjlighet att kunna ställa följdfrågor vilket innebär att vi kan få mer utvecklade och klagörande svar från informanterna för att kunna skapa oss en bättre bild av deras erfarenheter, tankar och upplevelser. (Bryman 2018, s 563-565)

Kvalitativa studier är ofta intresserade av hur något förstås och värderas. Bryman anger att tonvikten i en semistrukturerad intervju ska ligga på just detta, alltså hur informanterna själva uppfattar och tolkar frågor och skeenden, det som berör vad informanten själv upplever som viktigt i förståelsen av och redogörelsen för en händelse. Intervjuguiden fungerar som ett manus för intervjun, dock behöver inte intervjuguiden följas i sin helhet i en semistrukturerad intervju vilket skiljer sig från en kvantitativ undersökning. Bryman menar också att det kan vara fördelaktigt att använda en semistrukturerad intervju i de fall där studien bedrivs av två eller fler personer, detta eftersom att det säkerställer ett visst minimum av jämförbarhet i genomförandet av intervjuerna. (Bryman 2018, s 563-564)

4.2 Presentation av data

Det är nödvändigt att ge en presentation av de olika projekten eller samarbeten som informanterna har varit verksamma inom. Ett av projekten är samarbetet mellan biblioteken i Kalmar och Kalmar FF med Hjärtat, vilket är ett samhällsengagemang där spelare från Kalmar FF agerar som läsande förebilder för barn och ungdomar. Företrädare för föreningen Kalmar FF förklarar att de har hört och sett att intresset för läsning bland unga avtar och vill därför försöka hjälpa att motverka trenden. Inom ramen för samarbetet så har Kalmar FF med Hjärtat gått ihop med biblioteken i Kalmar där barn under 20 år har möjlighet att få en matchbiljett om de samtidigt lånar en bok. På det sättet vill man introducera biblioteket och dess miljö med förhoppningen att väcka ett intresse för att gå dit igen. Projektet har inte sökt stöd hos Kulturrådet.

Ett liknande samarbete som Kalmar FF med Hjärtat har med biblioteken i Kalmar kan även ses i Oskarshamn. Inte heller detta projekt har sökt stöd från Kulturrådet. Oskarshamns bibliotek har ett samarbete med Locxter MMA i form av en läsfrämjande insats med fokus på positiva läsande förebilder för pojkar, för att öka jämställdheten mellan pojkar och flickor på detta område. Idrottsutövare från klubben deltar i högläsningstunder på biblioteket, precis som vid projektet i Kalmar, men i det här samarbetet så sker högläsningen även för äldre på äldreboenden. Man jobbar utifrån tesen att högläsning vid demens högläsning ökar livskvalitén och att det är extra viktigt att prioritera livskvalitén hos äldre med en demenssjukdom. Genom att skapa en läsestund, antingen i en liten grupp eller för en enskild individ, så hoppas man kunna skapa gemenskap och lugn.

Läsa Äger är ett projekt som startades för att minska sommarlovs-tappet. Projektet finns på flera olika platser i Sverige, och vi har intervjuat en bibliotekarie som är verksam i ett sådant projekt på ett bibliotek i Farsta. Biblioteket har sökt stöd från Kulturrådet för att bedriva satsningen. Man menar att barn under sommarlovet riskerar att förlora mycket av sin läsfärdighet under sommarlovet och att man vill förhindra detta. Läsa Äger samarbetar med aktörer såsom lärare, fritidslärare, vårdnadshavare, folk- och skolbibliotek samt feriepraktikanter, som läsande förebilder. Genom att flera yrkeskategorier arbetar tillsammans så hoppas man kunna ta vara på varandras kompetenser för att alla barn ska bli en del i en läsande gemenskap. Utöver de olika yrkeskategorier som är involverade i Läsa äger, är feriepraktikanter från gymnasiet med som högläsare på sommarfritids och även vid intensivläsdagar/vecka/veckor innan loven för att skapa läsengagemang. Vi har i vår studie valt att fokusera på samarbetet mellan folkbiblioteket och feriepraktikanter för att kunna undersöka folkbibliotekariens erfarenhet av att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod. Feriepraktikanternas uppdrag är att befinna sig ute på sommarfritids där de högläser för barnen i kombination med att främja rörelseglädje. (Läsa äger u.å.)

Lässatsningen på Eskilstunas stadsbibliotek är ett projekt vars syfte är att öka alla barns lust att läsa, med målet att barn redan i de tidiga åldrarna ska kunna utveckla goda läsvanor. Man har sökt stöd från Kulturrådet för att bedriva sitt projekt. Lässatsningen vill ge bra förutsättningar för att stärka barns läsförmåga. Projektets långsiktiga mål är att få barnen att se sig själva som en läsande person med en tilltro till sin egen förmåga. Lässatsningen samarbetar med förskoleklasser, åk 1-3, fritidshem, skolbibliotek. I vår studie undersöker vi

folkbibliotekariens erfarenhet av att arbeta läsfrämjande med läsande förebild som metod. Läsatsningen erbjuder ger pedagoger resurser för att själva bli skickligare berättare och kunna integrera litteratur i sin undervisning. Läsatsningen riktar sig alltså till barnen och till vuxna i barnens vardag. På sin hemsida skriver Eskilstuna bibliotek att läsande förebilder är avgörande för att barnen själva ska se sig som läsare. Läsatsningen samarbetar med förskollärare, lärare, modersmåls lärare, barnskötare, bibliotekarier, fritidspersonal, vårdnadshavare, mor- och farföräldrar, idrottstränare m. fl. (Eskilstuna bibliotek u.å.).

4.3 Analysmetod

Vid uppsatsskrivande skiljer man dels på ämnesrelaterade metoder som hör till undersökningens genomförande och dels på den unika undersökningsmetod som används för att undersöka studiens problemområde. Ämnets metoder är verktyg som används vid undersökningens faser. Det kan vara att samla in data med hjälp av intervjumetoder eller att analysera data utifrån en teori. Vid varje uppsats kan man dock använda sig av dessa verktyg på ett unikt sätt och det är detta som är själva undersökningsmetoden (Reinecker & Jörgensen 2018, s. 251 - 252). I en uppsats kan man utifrån denna kontext omforma teorier till en analysmetod genom att i textstycken ange den huvudsakliga innebörden av teorierna och att på detta sätt påvisa teoriernas analysdimensioner. Analysdimensionerna kommer sedan att utgöra analysmetodens bärande del och linsen som man läser det empiriska materialet genom (Reinecker & Jörgensen 2018, s. 264 - 267).

Som beskrivits i teorikapitlet utgår studien från två teorier och applicerar centrala dimensioner i Bourdieus teori om kulturell reproduktion samt Banduras sociala inlärningsteori, vid analys av informanternas berättelser. Teorierna motsäger inte varandra, men representerar olika sätt att se på överföring av ett beteende. Vid Bourdieus teori om socialt kapital kan lässocialisering tolkas som något som kan främjas inom familjen men också av institutioner, såsom skolan. Enligt teorin finns det en medveten strategi att åstadkomma detta. Vid modellering, som Banduras sociala inlärningsteori redogör för, är det inte nödvändigtvis föräldrar eller skolan som tar ansvar för att förmedla ett beteende. En person i barnets närhet kan utgöra en läsande förebild för barnet utan att veta om det och initiativet att efterlikna hans beteende kan komma från barnet självt. Applicerat på föreliggande studies kontext uppstår ett spänningsfält där möjligheten finns hos folkbibliotekarier att reflektera över sin egen roll vid användandet av metoden läsande förebilder och hur samarbetet med de läsande förebilderna kan se ut.

Genom att utgå ifrån de olika synsätt som teorierna bidrar med ska det transkriberade intervjumaterialet analyseras och tematiseras, vilket medför att det teoretiska ramverket kommer att präglade de slutsatser som dras och vara närvarande i den efterföljande diskussionen. De valda teorierna har båda varit givande i analyserandet av det empiriska materialet. Genom att använda två teorier med olika tolkningar av hur beteenden skapas har studiens forskare kunnat applicera det empiriska materialet på olika uppfattningar om hur beteenden förmedlas. Val har gjorts att utgå ifrån begreppet socialt kapital som är en del av teorin om kulturell reproduktion samt två begrepp som relaterar till Banduras sociala inlärningsteori: modellering och (läs)socialisering.

Utöver detta kommer studiens resultat även att analyseras utifrån termen self-efficacy. Folkbibliotekariernas tilltro till sin egen förmåga inom metoden läsande förebilder kommer att iakttas, med hänsyn till de särskilda förutsättningar och utmaningar som arbetssättet innebär. Information om lokala villkor för de enskilda projekten underlättar vid utvärdering av informanternas utsagor. Enligt Rienicker och Jörgensen (2018, s. 254) är det vanligt att endast utgå ifrån delar av en teori i analysen, det vill säga centrala begrepp inom en teori. Vi kommer även att beakta på vilket sätt Gambrells modell för ökad läsmotivation har en relevans för hur folkbibliotekarierna arbetar med läsande förebilder som metod.

Wollscheid (2014, s. 39) refererar till den sociala inlärningsteorin när hen belyser den inlärningsprocess som uppstår när ett barn ser sin förälder läsa och uppfattar att läsning medför positiva värden. I denna kontext är även förälderns fysiska uttryck för läsning väsentligt för barnens lärande. Här är en identifikation med den läsande föräldern och önskan att likna denna en förutsättning för att barnet ska anamma ett läsbeteende. Författaren använder uttrycket lässocialisering för att beskriva detta. Wollscheid nämner föräldrar i termer av läsande förebilder och hänvisar även till Bourdieus teori om kulturellt kapital. Har barnet sett sin förälder uppskatta högkultur såsom till exempel klassisk litteratur, konst eller teater så är sannolikheten stor att barnet blir positivt inställd till denna typ av kulturform. (Bourdieu & Passeron 1990, se Wollscheid s, 39).

Rubrikerna i analysen utgörs av studiens tre frågeställningar, och resonemanget utgår ifrån dessa frågor vid bearbetning av resultatet. De två teorierna har använts under samtliga underrubriker i analyskapitlet för att kunna analysera det empiriska materialet utifrån informanternas föreställningar om hur beteenden förmedlas.

5 Resultat

I resultatkapitlet kommer en presentation av studiens resultat att framställas med hjälp av teman som anses vara lämpliga. Förhoppningen är att läsaren med hjälp av dessa teman ska kunna skapa sig en bild av undersökningens resultat. Kapitlet är indelat under fyra olika rubriker med relaterade underrubriker. För att göra innehållet mer lättillgängligt har redovisningen skett med hjälp av beskrivande rubriker som pekar framåt mot efterföljande analyskapitel. Valet har gjorts att döpa informanterna till färger för att skydda deras identitet och underlätta läsningen, informanterna heter därför Blå, Grön, Gul, Röd och Orange. Informant Blå är samordnare för ett av projektet Läsa äger i Farsta, Informant Grön arbetar som bibliotekarie tillsammans med Informant Gul som arbetar som vikarierande bibliotekarie på ett bibliotek i Kalmar där alla är lika delaktiga i samarbetet med Kalmar FF med hjärtat, informant Röd är bibliotekskonsulent och jobbar med Lässatsningen i Eskilstuna samt slutligen informant Orange som är bibliotekarie på Oskarshamns bibliotek som samarbetar med en kampsportsklubb utifrån metoden läsande förebilder.

5.1 Läsande förebilder behandlar alla tre frågeställningar som är “Vilka är de centrala uppfattningarna som folkbibliotekarier uttrycker om att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod?”, “På vilka sätt skiljer sig folkbibliotekariens arbete med läsande förebilder gentemot målgruppen pojkar jämfört med flickor?” och “Vilka föreställningar har folkbibliotekarier om vem som kan vara en läsande förebild?”.

Vidare **5.2 Folkbibliotekets läsfrämjande uppdrag** som berör frågeställningen “Vilka är de centrala uppfattningarna som folkbibliotekarier uttrycker om att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod?” Avsnittet utgör en elementär fortsättning av resultatet då folkbiblioteket är den plattform som folkbibliotekarien utgår ifrån i sitt läsfrämjande arbete. Dess positionering i samhället, vilka samarbeten som verksamheten har med andra aktörer och det stöd för utvärdering som finns inom organisationen ger grundläggande förutsättningar för hur folkbibliotekarier kan bedriva enskilda projekt.

Den tredje rubriken **5.3 Folkbibliotekariens och andra bibliotekariers läsfrämjande roll** behandlar även den samma frågeställning som kapitel 5.2, men det är med ett fokus på vilka inre och yttre resurser som finns tillgängliga för folkbibliotekarien att arbeta läsfrämjande med metoden läsande förebilder. Slutligen berör kapitel **5.4 Pojkars och flickors läsning**

frågeställningen “På vilka sätt skiljer sig folkbibliotekariens arbete med läsande förebilder gentemot målgruppen pojkar jämfört med flickor?”. När studiens resultat har lagts fram med fokus på läsande förebilder som metod och med en gestaltning av folkbibliotekets åliggande och folkbibliotekariens upplevelse av self-efficacy i det läsfrämjande arbetet är nästa steg att behandla frågor som berör sociala normer och identitet vid läsning.

5.1 Läsande förebilder:

5.1.1 metod och samarbeten: folkbibliotekariens upplevelse

Utifrån de olika informanternas berättelser har olika projekt eller samarbeten med läsande förebilder som metod framträtt, alla med sina unika förutsättningar och utfall. En del av projekten har finansierats av statliga bidrag medan kostnaderna i andra fall har fått tillgodoses med andra medel. Informant Orange som är delaktig i ett samarbete mellan Oskarshamns bibliotek och kampsportsklubben Locxter MMA lyfter fram vikten av den sociala aspekten, att det viktigaste inte är teori och metoder, utan att den läsande förebilden ger ett bra bemötande och att det finns trygghet i situationen. I det här projektet är det män som är de läsande förebilderna. Hen berättar om hur ungdomar och tränare från Locxter MMA får en kort introduktion i vad man behöver tänka på som högläsare:

Jag tror, vi försöker inte utbilda dem, men förklara för dem hur man kan bli en högläsare. Det är viktigt hur man läser, inte vad man läser och vilken strategi man använder. Vi fokuserar inte mycket på en metod och sådär. Det ska inte vara ett litteratursamtal, bara högläsning.

Informant Orange förklarar närmare:

“Jag försöker ge tips om högläsning...hur man ska använda rösten, hög röst, lugn röst, använda betoning, att man visar bilder ibland för barnen...”

Informant Grön och Gul, som samarbetar med Kalmar FF med hjärtat samt Informant Röd från Eskilstuna som är delaktig i Lässatsningen, berättar om svårigheter av att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod. Grön och Gul anser att det finns tidsbrist i form av att det är mycket att göra under “passen” och öppettider som man behöver förhålla sig till samt att de har väldigt många målgrupper att förhålla sig till där det upplevs en svårighet i bedömningen av hur mycket tid som bör läggas på varje enskild målgrupp.

Det har skiljt sig åt gällande upplevelsen av hur lätt det har varit att rekrytera läsande förebilder. Informant Röd betonar att det finns svårigheter i att hitta läsande förebilder som vill samarbeta. Hen berättar om att det kan vara svårt att hitta lokala profiler inom till exempel idrott. Rekryteringen har tyvärr inte varit så utslagsgivande. Röd berättar att det kan vara så att en kontakt kan knytas med eventuella läsande förebilder, men att det från förebildens sida uttrycks en osäkerhet i rollen. Man är inte insatt i läsning även om man inser att läsning är viktigt. En svårighet som kan uppstå hos folkbibliotekarien är ansvaret att lägga ett uppdrag på någon annan. Informant Röd berättar att de försökt att lösa detta genom att ha utbildningstillfällen. Problemet som uppstod här var brist på deltagare, det uttrycks alltså en svårighet i att hitta läsande förebilder. Informant Orange uppger dock att de har fått positiv respons från tränare och ungdomar i kampsportsklubben vad gäller att ställa upp som högläsare på Stadsbiblioteket i Oskarshamn eller på äldreboenden.

Sammanfattningsvis så kan svar på en av frågeställningarna hittas under den här underrubriken, "Vilka är de centrala uppfattningarna som folkbibliotekarier uttrycker om att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod?", där Informant Orange från Oskarshamn anser att det viktigaste inte är teori eller metod, utan att den läsande förebilden ger ett gott bemötande och att det finns trygghet i situationen. Informant Grön och Informant Gul från Kalmar samt Informant Röd från Eskilstuna berättar om svårigheter med metoden där bland annat tidsbrist uppges samt att hitta personer som är intresserade av att vara läsande förebilder.

5.1.2 Pojkars och flickors identitet

Det framkommer förslag på möjliga orsaker varför flickor har lättare att tillägna sig läsning. Till exempel hur läsning har introducerats för flickor respektive pojkar under uppväxten, vilka normer som finns angående flickors och pojkars läsning samt att det finns fler kvinnliga läsande förebilder i barnens vardag. Det nämns att det är av betydelse att den person som ska vara en läsande förebild är någon som barnet ser upp till och vill identifiera sig med. Informant Orange anger att de inte skiljer på pojkar och flickor när de pratar om läsfrämjande på Oskarshamns bibliotek. Dock lyfter hen fram att det är viktigt att rikta sig till pojkar, då det ofta är män som hamnar i svårigheter som kriminalitet och hemlöshet, varav läsning kan vara ett sätt att motarbeta detta. Det är därför de har valt manliga förebilder i detta projekt även om det riktar sig till både flickor och pojkar.

Informant Blå som arbetar med Läsa äger i Farsta anser att det som generellt motiverar till läsning är att se andra läsa och att få insikt om att läsningen är en närvarande del av personens vardag. Att se personalen på fritids, skolan, föräldrar och andra barn i ens egen ålder läsa och visa öppet att det är något de vill bli identifierade med, tror informanten har en stor bidragande effekt på att skapa läsare. Blå betonar också att om barnets egen förebild är en läsare så kommer det att väga tungt för att barnet själv ska vilja läsa.

Läsande förebilder har en ganska stor påverkan på pojkars benägenhet att identifiera sig som läsare enligt Informant Grön och Informant Gul i Kalmar samt Informant Röd i Eskilstuna. Informanterna Grön och Gul anser att läsande förebilder kan förmedla att läsning inte är något normavvikande och att pojkar själva kan bli läsare med rätt förutsättningar. Ett liknande svar ger Informant Röd som anser att läsande förebilder kan ha en stor effekt då hen menar att om läsning uppfattades som något naturligt för den läsande förebilden, så tror hen definitivt att pojkar skulle kunna se sig som läsare. Det viktigaste enligt Röd är vem som är den läsande förebilden och hur viktig den personen är för pojken.

Informant Grön och Informant Gul tror att flickor har lättare att kunna identifiera sig som läsare, då de menar att det är mer accepterat att vara en läsande tjej än vad det kan vara att vara en läsande pojke. Detta innebär enligt informanterna att flickor inte tvingas bryta mot normer vilket pojkar måste göra. Informant Röd antyder något liknande, hen menar att det finns fler kvinnor inom de yrken där läsningen för barn har en plats, exempelvis som pedagoger och bibliotekspersonal. Därför tror informanten att det blir lättare för flickor att ta till sig läsning. Det är också mer socialt accepterat och uppmuntrat från personer i ens omgivning. Informanten berättar om tillfällen när hen var yngre och flickor i hens omgivning fick böcker i present att läsa, medan pojkarna inte fick det. Detta tror informanten är ett exempel på hur vi insocialiseras i läsningen.

Frågeställningen, "På vilka sätt skiljer sig folkbibliotekariens arbete med läsande förebilder gentemot målgruppen pojkar jämfört med flickor?", kan bland annat få några svar under den här underrubriken. Bland annat berättar Informant Orange från Oskarshamn att man inte gör några skillnader på pojkars och flickors läsning. Informant Blå från Farsta betonar något liknande, att man ser övergripande på barns läsning medan Informant Gul och Informant Grön från Kalmar samt Informant Röd från Eskilstuna uttrycker att de tror att läsande

förebilder kan ha en påverkan på att pojkar ska kunna identifiera sig som läsare. Gul och Grön tror att flickor kan ha lättare att identifiera sig som läsare.

5.1.3 Vem kan vara en läsande förebild

En iakttagelse som flera informanter ger uttryck för, är att den läsande förebilden kan vara vem som helst som ett barn eller en ungdom ser upp till och som finns i deras närhet. Informant Blå betonar detta och hen framhåller att det viktigaste är att man visar att man är en läsare. Det kan vara att sitta och läsa på tunnelbanan och på så sätt visa för omvärlden att man är en läsare. Att när man läser på offentliga platser och sitter med en bok uppslagen är sådant som informanten anser har en stor betydelse. Informant Orange uttrycker:

“Ah...det beror på person, ibland kommer det en lärare och han gör en stor skillnad i klassrummet. Och jag känner - det är han som är min förebild.”

Informant Grön, Informant Gul och Informant Röd anser istället att det främst är föräldrarna som är läsande förebilder, men de betonar också lärare och pedagogers roll. Grön och Gul berättar också att den läsande förebilden kan vara en viktig person i barnets liv, någon som de ser upp till, exempelvis en fotbollsspelare, youtuber eller författare. En liknande innebörd kan även läsas i svaret från Informant Röd:

Men förebild tänker jag att det är någon som barnet lyssnar på ser upp till kanske någon som kan vara lite äldre men behöver inte vara vuxen tänker jag... Hemma tänker jag att föräldrar är läsande förebild om den sätter sig och läser visar att läsning är viktigt kanske läser för sin egen del och inte bara högläser för barnet men jag tänker att en läsande förebild också kan vara bara någon någonstans... För att vara en läsande förebild att man bara på något sätt visar att läsningen är viktig eller att det är kul.

Betydelsen av att barnet kan se att läsning är viktigt för sina föräldrar eller andra förebilder är en aspekt som blir synlig. Informant Orange anger att högläsningen i biblioteket har varit betydelsefull även för de föräldrar som följer med sina barn. Att föräldern stannar kvar efteråt och lånar böcker och börjar få ett läsintresse.

Det är inte bara barnen som kommer till biblioteket, de kommer hela familjen, eller så är det att föräldrarna kommer med barnen, och sen blir de smittade - föräldrarna, att de börjar läsa... - Informant Orange.

5.2 Folkbibliotekets läsfrämjande uppdrag

5.2.1 tillgänglighet

En fråga som vi ställde oss i våra intervjuer var om man kunde se att fler barn kom till biblioteket i och med samarbetet med läsande förebilder. Det framkom i tre intervjuer att man hade en upplevelse av att antalet barn som kom till biblioteket ökade, men att det inte fanns någon statistik som bevisade detta. I Oskarshamn hålls högläsningen på en söndag och Informant Orange menar att:

Jag tror att vi på grund av den här högläsningen eller sagostunden på stadsbiblioteket på söndagar mellan kl 14 till 15 varje vecka... jag tror att det kommer fler. De som har ingenting att göra, allt är stängt i stan och de kommer till biblioteket.

Biblioteket i Ljungbyholm ligger på ett skolområde, så därför rör sig många elever i lokalerna, men med anledning av samarbetet med Kalmar FF får barn och ungdomar som hämtar en matchbiljett ett specifikt skäl att komma till biblioteket. Kopplingen till fotboll kan medföra att biblioteket får en ny målgrupp bland barn och unga. Även om man inte har fört någon statistik, så är informanterna Grön och Guls upplevelse att antalet barn som kommer till biblioteket har ökat.

Informant Röd från Lässatsningen i Eskilstuna betonar vikten av att biblioteket är tillgängligt och ligger i närheten - särskilt när det gäller barn vars föräldrar inte tar dem till biblioteket. Lyckligtvis öppnade ett nytt folkbibliotek i Eskilstuna förra året. Man har även kunnat se att samarbete med öppna förskolan bidragit till att både barn och föräldrar hade kommit till biblioteket. När Lässatsningen startade år 2015, var en målsättning att det skulle medföra en ökning av besöksstatistiken hos biblioteken. Hon betonar att detta är något man behöver följa över tid. När pandemin kom år 2020 sjönk besöksstatistiken dramatiskt och har ännu inte nått upp till den tidigare nivån.

5.2.2 sociala aspekter

Något som delvis har framkommit i intervjuerna är att det i de läsfrämjande projekten har varit inbegripet sociala satsningar eller att positiva, sociala effekter har kommit som en naturlig följd.

Kalmar FF med hjärtat är en satsning som har funnits redan innan samarbetet med biblioteken i Kalmar. Det är en verksamhet med fokus på det som händer vid sidan av fotbollen och som vill bidra till att barn och ungdomar får en bra start i livet. Angående initiering av samarbetet mellan biblioteken yttrade Informant Grön:

Ja, det här Kalmar FF med hjärtat har funnits sen tidigare, så att hon sa när vi mailade henne och frågade, att det kan säkert platsa under det här Kalmar FF med hjärtat. Så vi tänkte ju till exempel att det finns barn vars föräldrar inte har råd att betala fotbollsbiljetter, till exempel. Ja, så sa vi att det kan ju platsa där. Att alla får möjlighet.

Lässatsningen i Eskilstuna har bland annat samarbeten med socialtjänsten och Familjehem. Ett projekt är utformat på det sättet att Socialtjänsten delar ut gåvokort till familjer, som sedan kan komma till biblioteket och hämta ut ett bokpaket. Barnens föräldrar bjuds även in till föreläsningar. Informant Röd uppger att de har fått riktlinjer från politiker att de ska prioritera socioekonomiskt utsatta områden i sitt arbete.

Det empiriska materialet rörande sociala aspekter kan bland annat besvara frågeställningen, "Vilka är de centrala uppfattningarna som folkbibliotekarierna uttrycker om att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod?", där informant Grön berättar att samarbetet med Kalmar FF bidragit till att barn vars föräldrar inte har råd att betala fotbollsbiljetter nu får en möjlighet att kunna få en fotbollsbiljett från biblioteket.

5.2.3 utvärdering

Av de svar vi har fått från våra informanter gällande hur de olika projekten utvärderas, så uppger samtliga informanter att det finns någon form av utvärdering eller plan på att utvärdera och det ges exempel på mer systematisk utvärdering. Men det verkar som om utvärdering ibland är mindre prioriterad. Ett skäl som nämns är att det inte alltid finns ett krav på biblioteken att utvärdera då man inte har sökt bidrag för ett projekt. Krav på att utvärdera kan dock komma från andra håll, till exempel från politiker.

Informant Röd lyfter fram utvärdering som ett sätt att utveckla ett arbete och nämner att den utvärdering som sker på till exempel planeringsdagar för med sig olika satsningar, som att jobba på många ställen i kommunen, att samarbeta med idrottsliga föreningar eller att prioritera flickor.

Informant Blå berättar att utvärdering av projektet Läsa Äger har skett löpande under processen. Till att börja med har ungdomarna fått delta i utbildningsdagar för att bli mer insatta i sin roll. Sedan har det skett en utvärdering varje måndag, då ungdomarna har fått stöttning vad gäller själva högläsningen och olika aspekter av arbetsmiljön. En mer organiserad utvärdering har gjorts innan ungdomarna slutar efter tre veckor.

Samarbetet med kampsportsklubben i Oskarshamn ska troligen utvärderas med hjälp av enkäter eller intervjuer. Dock har de redan fått bra feedback direkt från idrottsföreningen, de läsande förebilderna själva och äldreboendena. Projektet är ganska nytt, det startade i september 2023 och har alltså bara pågått i fyra månader.

5.3 Folkbibliotekariens och andra bibliotekariers läsfrämjande roll

5.3.1 self-efficacy

Det fanns delvis en inställning hos informanterna att det fanns stora resurser att tillgå för att arbeta läsfrämjande. Informant Blå uttryckte sig på följande vis vid frågan om vilka resurser hon upplevde sig ha tillgång till inom den egna organisationen:

...det skulle jag absolut säga att det är någonting som skapas tid och resurser för. Det är extremt prioriterat och generellt så skulle jag säga just inom stockholms stadsbibliotek (för det är det enda jag kan uttala mig om) nu är att läsfrämjande verksamhet mot barn är jätteprioriterat. Det är liksom en av de största prioriteringarna i vår verksamhetsplanering....

Informant Gul såg det från en annan synvinkel:

Ja, med mer resurser så hade man ju alltid kunnat göra mer, liksom. Men, man gör ju det man kan med de resurser som man har. Och jag tror, att där har vi sträckt oss så långt som vi kan för närvarande.

Både Informant Blå och Informant Röd uppgav att omgivande faktorer såsom rutinuppgifter och öppettider har betydelse för hur mycket tid man kan lägga på läsfrämjande projekt. Detta illustrerade informant Röd:

...vi inom lässatsningen vi har enorma möjligheter att arbeta läsfrämjande jämfört med många vanliga bibliotekarier, för vi jobbar inte så mycket i själva biblioteket. Jag har jobbat som

vanlig folkbibliotekarie förut och då tas ju mycket av tiden upp av att man står i informationsdisken, det kanske är mycket frågor om datorn och såna där saker som kanske inte är just läsfrämjande. Även om man också kanske håller i klassbesök och vanliga boktips och sådant. Men nu på lässatsningen, det är det enda vi gör är läsfrämjande så vi har alla möjligheter i världen...

Frågeställningen som undersökts närmare i detta avsnitt är, "Vilka är de centrala uppfattningarna som folkbibliotekarier uttrycker om att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod?". Informant Blå från Farsta anser att det finns tillräckligt med resurser för att arbeta med läsande förebilder medan Informant Gul från Kalmar ger en annan bild. Informant Blå arbetar med ett projekt som har statligt stöd från Kulturrådet medan Informant Gul arbetar inom ramen för den befintliga ekonomin på hens folkbibliotek.

5.3.2 att göra skillnad och andra drivkrafter

Något som belyses i de intervjuer där ungdomar har varit läsande förebilder är att det har framkommit att högläsningen både har uppskattats av barnen men att även ungdomarna har känt att de har växt med uppgiften och att de har fått göra skillnad. Samtliga informanter i de tre intervjuerna beskriver att de känner glädje över att jobba med barn och att det är roligt att kunna introducera läsning på ett spännande sätt. Informant Blå uppger att hen uppskattar att:

“...utvecklas tillsammans med barn...testa saker, se vad som händer...”

Informanterna Grön och Gul lyfter fram vikten av att bidra till att små barn får ett språk och att stötta nya föräldrar i hur man kan läsa en bok tillsammans med sitt barn. Andra drivkrafter kan vara att anta det demokratiska uppdraget och att vara serviceinriktad. Informant Grön säger:

Man drivs ju av att vara serviceinriktad också, för att kunna ge låntagarna vad de vill ha, vi vill ju att de är nöjda när de går härifrån, oavsett vilket ärende de har. Det är för mig en stark drivkraft – att de ska vara nöjda. Alltså att de känner att de har fått hjälp.

Informant Röd uppger spontant:

...att få presentera läsning för barn och få se att det ger något ändå. Det är inte alltid man ser det eller känner det, men när man väl gör det så är det en härlig känsla...

Att högläsningen får vara ett avbrott från digitala aktiviteter tror Informant Orange är värdefullt.

Och verkligheten. Att det blir på plats - inte digitalt. Många barn, de har surfplatta, de har mobilen och de sitter och kollar på influencers och youtubers...Men att vara på plats - högläsning, jag tror att det har en stor roll. Som kan göra, om man blir en bra högläsare, kan man göra stor skillnad.

5.4 Pojkars och flickors läsning

5.4.1 Läsmotivation

Det som generellt motiverar alla till läsning är enligt Informant Blå i Farsta att se andra läsa, vilket medför att läsningen blir närvarande i människors vardag. Hen menar att det är väldigt individuellt på vilket sätt man blir motiverad att läsa men hen tror att läsande förebilder kan ha en stor påverkan oavsett kön.

Informant Grön och Informant Gul i Kalmar menar att det bästa sättet att öka pojkars läsning är att börja tidigt, att till exempel pappor läser för sina söner och inte bara mamman. När det kommer till flickors läsmotivation så menar informanterna att det är viktigt att vara lyhörd inför vad de är intresserade av och att se till att böckerna som de eftersöker finns på biblioteket.

Det finns statistik på att föräldrar till små barn - har de pojkar så läser de mindre för dem. Och de lånar mindre. Så det finns statistik på det att, de här stereotyperna kanske t.o.m. kommer från föräldrarna snarare än från deras klasskamrater, så det är ju egentligen en samhällsgrej, att man behöver bryta de här normerna och det gör vi ju egentligen... - Gul

Informant Röd i Eskilstuna anser att det är lättare att motivera yngre barn till läsning. Röd tror att det kan finnas en risk att flickors läsning glöms bort eftersom de anses vara lättare att motivera till läsning.

“På vilka sätt skiljer sig folkbibliotekariens arbete med läsande förebilder gentemot målgruppen pojkar jämfört med flickor?” Informant Blå lyfter fram barn i allmänhet och menar att det som motiverar till läsning är att se andra läsa, att läsningen är närvarande i

barnets vardag. Informanterna Gul och Grön betonar vikten av att pojkar ser sina pappor läsa, med en följd att sönerna inspireras till ökad läsning. Informant Röd anser att det är lättare att motivera yngre barn till läsning och betonar också vikten av att inte glömma bort flickors läsning.

5.4.2 Skillnader i det läsfrämjande arbetet

Informant Blå som jobbar med Läsa Äger i Farsta och informant Röd som arbetar med Lässatsningen i Eskilstuna berättar att i de läsfrämjande arbeten som de har varit delaktiga i så har det inte funnits några skillnader gällande hur man har arbetat med pojkar och flickor eftersom man alltid vänt sig mot en grupp barn. Det har aldrig varit intressant att jämföra pojkar med flickor, för man kommer till en färdig grupp barn på exempelvis en förskola eller skola. Fortsättningsvis menar informant Röd dock att det finns läsfrämjande projekt som specifikt vänder sig mot en målgrupp, exempelvis pojkar eller flickor, men detta är inget som hen har någon erfarenhet av.

Informant Grön som arbetar med Kalmar FF med hjärtat anser dock att en skillnad är att det är lättare att locka flickor till läsning. Informant Gul tillägger att det finns vissa stereotypa föreställningar hos unga pojkar att läsning inte är coolt. De båda anser att det finns svårigheter i att utforma läsfrämjande projekt för pojkar. Informant Röd håller med om detta och menar att det ofta krävs ett tankearbete för att komma fram till hur man ska locka pojkar att delta i projektet.

Frågan ställdes också till informanterna vilken typ av litteratur pojkar väljer att läsa. Här är några svar:

Ehm ja bra fråga asså generellt just nu är det ju väldigt populärt med såna här olika typer av dagboksskildringar det har det ju varit länge för både pojkar och tjejer, dagbok för alla mina fans. - Informant Blå.

Ja, men till exempel så har vi ju de här serierna med böcker om EPA-traktorer för ungdomar. Lånar någon dem så tipsar de sina kompisar så sprider det sig...Ja, de här Yumi och Tomi, eller vad heter de här.. Ja precis, de böckerna frågas ju mycket efter, kända personer om man nu kan säga så. - Informant Grön.

Jo men ja man kan absolut uppleva skillnader ibland samtidigt som jag tycker att det just nu är ganska mycket samma i dom alltså vi jobbar ju ganska mycket främst i min grupp upp till 12 år så i dom yngre åldrarna så är det ganska mycket samma annars så tänker man kanske att killar ska gilla action och sport eller så men i dom yngre åldrarna så är det ganska mycket samma just nu i dom grupper vi träffar så liksom både pojkar och flickor som vill läsa lite mer så grafiska romaner jag upplever kanske lite mer pojkar i manga delen och lite mer flickor väljer andra typer av tecknade serier men ändå så är det ganska så lika och där har jag väl inte riktigt reflekterat så mycket förrän du sa det för annars tänker man att det är skillnader kanske något mer lättläst på pojkarnas sida men i genremässigt i dom åldrarna... - Informant Röd.

Under den här rubriken kan vi bland annat hitta svar till frågeställningen, "På vilka sätt skiljer sig folkbibliotekariens arbete med läsande förebilder gentemot målgruppen pojkar jämfört med flickor?". Informant Blå och Informant Röd har inga erfarenheter av att man gjort skillnad på pojkars och flickors läsning. Informant Grön anser dock att det är lättare att locka flickor till läsning. Informanterna Grön och Gul anser att det finns svårigheter gällande att utforma läsfrämjande projekt som riktar sig till pojkar.

5.4.3 Lässocialisering

På frågan om flickor kan bli mer insocialiserade till att bli läsare så svarar Informant Röd:

Jo men ja det tror jag absolut att det hänger lite på det kan väl lite så klassas som ett tjejtigt intresse och det är väl lite ja det är många killar som nämner när dom blir lite äldre man hör ju att dom tycker att det är lite töntigt att läsa och jag tycker inte alls att man hör det från flickor eller tjejer så att det ja det tror jag att det kan hänga lite på det men sen har inte jag några belegg för det men det är väl den uppfattningen man får.

Informanterna Grön och Gul berättar om betydelsen av att se sina föräldrar läsa, vilket kan medföra att barnen får det enklare att själva kunna se sig som läsare.

"Men vi pratar ju mycket om det när vi är i föräldragrupper, att barn gör som vi gör - inte som vi säger." - Informant Grön.

...så pratade jag just om läsande förebilder, hur viktigt det är att föräldrar visar att fast de sitter med telefonen, med surfplattan eller vid datorn, så ofta så sitter de och läser. Men det förstår inte riktigt alltid barnen. De tänker att mamma och pappa gör sådant som de själva gör

med de här grejerna som till exempel att spela spel eller att vara på youtube. Så att man visar att det här är en e-bok som jag läser eller det här är en artikel, liksom. - Informant Gul.

6 Analys

Med hjälp av de teoretiska verktygen som beskrivs i **4.3 Analyismetod** så bryts det empiriska materialet ner och kunskapen fördjupas. Förhoppningen är att under detta kapitel kunna redogöra för en bearbetning av materialet och på så vis närma sig en empirisk detaljnivå utifrån de teoretiska perspektiven som valts för studien. Med hjälp av underrubriker inspirerade av studiens frågeställning så kommer resultatet att analyseras. Underrubrikerna är **6.1 Folkbibliotekariens erfarenheter**, **6.2 Skillnader i pojkars och flickors läsning** och **6.3 Läsande förebilder**.

6.1 Folkbibliotekariens erfarenheter

Bibliotekarierna som har valt att berätta om sina erfarenheter av att arbeta med läsande förebilder som metod, berör ämnen och anger iakttagelser, som när de tolkas utifrån analysmetodens teorier, får en ny räckvidd. Frågor som huruvida tonvikten ska ligga på vad man läser eller det mer pragmatiska förhållningssättet att det viktiga är att man läser över huvud taget. Hur ska man praktisera metoden läsande förebilder så att teorin bakom metoden är applicerbar på verkligheten?

Samarbetet mellan stadsbiblioteket i Oskarshamn och kampsportsklubben Locxter lockar barn och deras närstående till biblioteket. Under kapitel **1.1 Bakgrund** refereras till Lindsköld (2022) gällande hur det läsfrämjande arbetet har sett ut i Sverige bakåt i tiden där slutsatsen dras att det läsfrämjande arbetet idag anses ha en tydlig demokratisk inriktning, med bäring för samhället. Detta kan ses i informant Orange svar där hen betonar att man inte gör skillnad på pojkar och flickor i det läsfrämjande arbetet. Hen lyfter fram att det är viktigt att rikta sig till pojkar, då det ofta är män som hamnar i svårigheter som kriminalitet och hemlöshet. Hen menar att läsning kan vara ett sätt att motarbeta detta. Det läsfrämjande arbetet anses här vara ett viktigt bidrag till hela samhället. Informant Orange poängterar att hen önskar att högläsningen på söndagar ska vara i en trygg miljö, där fokus inte ligger på vilken bok man läser, utan att det blir ett bra möte mellan högläsaren från kampsportsklubben och barnen. Den läsande förebilden har fått tips om hur hen kan använda sin röst och visa bilder från boken för att väcka barnens uppmärksamhet.

Det som Informant Orange beskriver har likhet med två punkter från Gambrell (2011, s 173-177) modell, "*The seven rules of engagement*", nämligen att det finns tid och utrymme för läsning och att möjlighet ges till att samtala med andra om det man har läst. Bemötandet är viktigare än teorier och metoder. Detta kan sättas i kontrast till den överföring av finkultur från en generation till en annan som beskrivs i Bourdieus teori, och som Bourdieu kritiserade. I denna kontext verkar Banduras sociala inlärningsteori vara tillämpbar i den mån att barnen ser sina idrottsliga förebilder högläsa och vill efterlikna deras beteende. Barnen identifierar sig med den läsande förebilden och imiterar sedan hans beteende för att också bli en läsare precis som den läsande förebilden. Dock möjliggörs detta genom att en institution gör ett medvetet initiativtagande för att överföra ett läsbeteende, vilket kan relateras till Bourdieus teori om kulturell reproduktion. .

I och med de utmaningar som kan tillträda vid läsfrämjande arbete, behöver folkbibliotekarien bedöma vilka yttre förutsättningar hen har att genomföra olika satsningar och vara medveten om och sin egen inre förmåga. Detta kan kopplas till begreppet self-efficacy, där en persons förmåga sätts i relation till rådande omständigheter. Yttre förutsättningar skulle kunna vara ekonomiska medel, tid och kollegialt stöd och den inre förmågan såsom folkbibliotekariens personlighet, erfarenhet och specifika kompetens. De folkbibliotekarier vi har träffat har berättat om sina yrkesroller och de olika läsfrämjande projekten de arbetar med, utifrån ett eget perspektiv.

En aspekt som skiljer sig åt mellan informanterna är att informanterna Blå, Grön, Gul och Orange är anställda som bibliotekarier på ett folkbibliotek, medan Informant Röd har en tjänst som bibliotekskonsulent på Lässatsningen, som utgår från Eskilstuna bibliotek. Informant Röd har ingen tjänstgöring där pass i biblioteket ingår utan kan lägga fullt fokus på det läsfrämjande arbetet gentemot barn och unga. En fördel med detta upplägg är ju frigörande av tid, men det kan ju vara så att bibliotekarier uppskattar variationen i att dels ha det sedvanliga biblioteksarbetet och samtidigt kunna jobba mer inriktat med ett projekt.

Upplevelsen att ha tid till sitt förfogande var något som även informant Blå i Farsta ger uttryck för, då hen beskriver att läsfrämjande arbete gentemot barn och unga är ytterst prioriterat i den större organisationen Stockholms stads bibliotek. Informant Grön och Gul bedömer sina resurser som mer begränsade men konstaterar att de använder sina resurser

efter bästa förmåga och ger uttryck för en slags “good enough”-approach. Det verkar som att det finns en lätthet och stor tilltro till den egna förmågan hos både informant Blå och informant Röd, på det sätt som de formulerar sig när de berättar om vad som driver dem i sitt arbete och vilka möjligheter som de ser att utträta något. Informant Blå beskriver sin drivkraft som bibliotekarie med ord som “utvecklas tillsammans med barn...testa...se vad som händer”, vilket kan tolkas som en lekfull beskrivning. Informant Röd använder termerna “alla möjligheter i världen”, när hon beskriver de tidsresurser hen och hennes kollegor på Lässatsningen har.

Känslan av meningsfullhet och att göra skillnad är även påtaglig hos informant Gul och Grön i Kalmar, samt hos informant Orange i Oskarshamn. Informanterna på biblioteket i Kalmars motivator att ge små barn ett språk speglar Bourdieus teori om kulturell reproduktion på ett positivt sätt, då biblioteket som social institution får vara med och bidra till språkfrämjande bland barn och ger dem verktyg att själva kunna vara delaktiga medborgare i samhället när de blir äldre. Genom att se till att det i barnens uppväxtmiljö finns föräldrar eller andra förebilder som är läsare, så får också barnet en ingång till litteraturen. Även det mer förebyggande förhållningssätt som Informant Orange beskriver, där metoden läsande förebilder kan användas för att avvärja att pojkar från att hamna i kriminalitet och andra svårigheter kan nämnas i detta sammanhang, då man ur ett mer långsiktigt perspektiv arbetar för att förändra negativa samhällsstrukturer..

Ytterligare en aspekt som folkbibliotekarierna och bibliotekskonsumenten berättar om är på vilket sätt samarbetena utvärderas. Detta varierar i omfattning, men störst systematik i utvärderingen verkade de samarbeten ha, där man hade sökt bidrag och det fanns ett yttre krav på utvärdering. En iakttagelse är att förekomsten av utvärdering borde öka känslan av meningsfullhet hos informanterna och att möjligheten till förbättring av arbetsmetoden blir större. Ett perspektiv på det hela kan vara att även betoning på utvärdering skulle kunna bidra till att projektmedarbetarna känner ett ökat kollegialt stöd, då det är ett sätt för ledningen att uppmärksamma det projekt som bedrivs och medarbetarnas samlade insats utvärderas.

6.2 Skillnader i pojkars och flickors läsning

I resultatet kan vi utläsa att några av informanterna har reflekterat över skillnader i pojkars och flickors läsning bland annat att flickor anses ha lättare att tillägna sig läsning. Några

reflektioner som informanterna för fram är att det finns skillnader på hur flickor respektive pojkar introduceras till läsning under uppväxten samt vilka normer som finns i samhället och att det tycks finnas en upplevelse av att det finns fler kvinnliga läsande förebilder i barns vardag. Det är möjligt att kunna efterlikna detta med Banduras sociala inlärningsteori, det vill säga att vi efterliknar beteenden från personer i vår omgivning. Detta skulle kunna tolkas som att flickor har en större möjlighet att bli läsare enligt informanternas tolkning, då de har kvinnor i sin omgivning som de kan identifiera sig med och valet att efterlikna deras läsande beteende ligger nära till hands.

Informanterna har haft olika ingångar till om det görs skillnader på det läsfrämjande arbetet gentemot pojkar och flickor. Blå och Röd berättar till exempel att de inte har gjort några skillnader på pojkar och flickor eftersom de i deras läsfrämjande projekt alltid vänt sig mot målgruppen barn där man har velat inkludera både pojkar och flickor. Informant Röd menar dock att det kan finnas projekt som vänder sig mot en specifik målgrupp som skulle kunna vara antingen pojkar eller flickor men det är inget som hen har någon erfarenhet av. Informant Orange menar att man på Oskarshamns bibliotek inte gör någon åtskillnad i det läsfrämjande arbetet gentemot pojkar och flickor. Däremot ger Informant Orange uttryck för en medvetenhet om betydelsen att rikta sig särskilt till pojkar, då läsningen kan vara en förebyggande aktivitet som är en motkraft till en mer destruktiv livsstil. Vid det här specifika samarbetet är högläsarna män. Här kan antas att barnen identifierar sig med högläsaren och vill ändra på sitt beteende för att bli lik den manliga läsande förebilden, som vid modellering.

Två av de andra informanterna, Grön och Gul, som samarbetar med Kalmar FF med hjärtat, ger dock uttryck för att de vidtar olika läsfrämjande åtgärder beroende på om de är inriktade mot pojkar eller flickor. Informant Grön berättar att hen upplever att man har olika utgångslägen när det kommer till att motivera pojkar eller flickor till läsning och hen anser att det är lättare att locka flickor till läsning. En reflektion från informanten är att detta kan bero på stereotyper i samhället, att det finns en norm som säger att det är mer accepterat att som flicka vara läsare, precis som tidigare nämnts. Både informant Grön och informant Gul menar att det kan vara svårt att utforma läsfrämjande projekt för pojkar men går inte djupare in på varför det kan vara så. Det är möjligt att det är en bieffekt av att det är svårt att locka pojkar till läsning. Informant Röd som jobbar för Lässatsningen i Eskilstuna berättar om något liknande, nämligen att hen upplever att man behöver tänka till angående hur man ska locka pojkar att delta i projekt vilket inte tycks vara fallet för flickor. Ändå, om man vill att

läslusten ska komma inifrån hos barn och unga, verkar det vara angeläget att eftersträva läsfrämjande aktiviteter som väcker läslust hos både pojkar och flickor.

Informanterna gav alltså olika perspektiv på skillnader i pojkars och flickors läsning. De informanter som inte har någon erfarenhet av skillnader i pojkars och flickors läsning ger ingen ytterligare reflektion på detta mer än Röd som menar att det är möjligt att det finns läsfrämjande projekt som vänder sig mot antingen flickor eller pojkar. Informant Grön och Gul menar istället att skillnader finns och har reflekterat över att detta kan bero på de normer som finns i samhället. Vad detta kan bero på är svårt att säga, Bourdieus teori om kulturellt kapital betonar uppväxtnmiljön, där föräldrarna och andra förebilder är viktiga ingångar till litteraturen för barnen där det både förmedlas värderingar samt att föräldrarna själva är exempel för sina barn. Banduras sociala inlärningsteori förklarar istället hur man väljer att identifiera sig med en person och därefter imiterar hans beteende. Både dessa teorier kan kopplas till informanternas utsagor. Att det finns fler kvinnliga läsande förebilder och att fler flickor läser skulle kunna kopplas till Banduras teori på det sätt att flickorna läser för att de identifierar sig med de kvinnliga läsande förebilderna.

6.3 Läsande förebilder

I resultatet framgår av flera informanter att en läsande förebild kan vara vem som helst som ett barn ser upp till och som finns i deras närhet. Informant Blå anser att det viktigaste för en läsande förebild är att visa att man är en läsare, hen menar alltså att en främling på tunnelbanan kan vara en läsande förebild. Alltså menar Blå att en läsande förebild inte nödvändigtvis måste vara en person som är närvarande i barnets liv vilket på så sätt skiljer sig från Bourdieus teori om kulturellt kapital där föräldern anses ha en större påverkan på huruvida barnet får en positiv inställning till kultur. Informant Orange ger en mer övergripande analys om vem som kan vara en läsande förebild och menar att det är högst individuellt vem man ser som en förebild men poängterar ändå lärarens betydelse för sina elever.

Informanterna Grön, Gul och Röd ger en liknande beskrivning av vem som kan vara en läsande förebild, nämligen främst föräldrarna men även lärare och pedagoger vilket även Informant Orange nämnde. Synsättet på föräldrar som läsande förebilder kan liknas med Bourdieus teori om kulturellt kapital i den mån att ingången till litteraturen finns i

uppväxtmiljön, att den introduceras av föräldrarna som för vidare värderingar och är exempel för sina barn. Man skulle alltså kunna tolka informanternas egna erfarenheter som att de upplever att föräldrarna kan bidra till barnens inställning till kultur, även om det i detta fall inte handlar om finkultur utan istället förmedlande av lust till läsning i allmänhet. I förhållande till vetenskaplig teori kan man ställa sig frågan hur läsmotivationen överförs, är det möjligen så att man kan betrakta de teorier som utgör ramverket för denna studie som parallella analysverktyg eller kan de båda synsätten komplettera varandra? Förmedlas läsmotivationen genom kulturell reproduktion enligt Bourdieus teori om kulturellt kapital eller överförs läsmotivationen genom en imitering av förälderns beteende vilket Banduras sociala inlärningsteori menar? Det kan dock vara intressant att reflektera över vilken teori som är mest hjälpsam vid implementering av forskning rörande metoden läsande förebilder.

Någon som barnet själv ser upp till och har som en förebild, exempelvis en fotbollsspelare, youtuber eller författare, anser informanterna Grön, Gul och Röd kan vara en läsande förebild för barnet. Informant Röd berättar att hen anser att en förebild är någon som barnet lyssnar på och ser upp till samt att vara en läsande förebild är det att man på något sätt visar att läsning är viktigt och kul. Detta skulle kunna liknas med det som Informant Blå menar, nämligen att det viktigaste en läsande förebild kan göra är att visa att hen är en läsare. Det här synsättet kan kopplas till Banduras sociala inlärningsteori där man genom att observera en person exempelvis lär sig beteenden, som läsning i detta fall. Genom att barnet observerar att en person som hen ser upp till läser så kan det bidra till att barnet vill efterlikna det beteendet för att själv vilja vara och bete sig som den personen.

Den fysiska uppenbarelsen av någon som läser nämns av Informant Gul. Hen reflekterar över betydelsen av att föräldrar är öppna gentemot sina barn med att de faktiskt läser, när de använder mobil eller surfplatta i det syftet. Informant Grön anger att barn imiterar vad man gör, inte vad man säger. Detta kan kopplas till vad Wollscheid skriver om lässocialisering, att barn kan bli mer motiverade att läsa om de ser att deras föräldrar ger uttryck för ett sådant intresse. Vad gäller fysiska läspraktiker och att barn imiterar sina föräldrars agerande, så är det ju ett tydligt exempel på hur ett beteende kan bli överfört i enlighet med Banduras sociala inlärningsteori.

7 Diskussion och slutsats

I detta kapitel kommer en jämförelse av tidigare forskning och den här studiens resultat att framställas under underrubriken **7.1 Resultat och tidigare forskning**. Därefter besvaras frågeställningarna och uppsatsens slutsatser läggs här fram under underrubriken **7.2 Frågeställning och slutsats**. Under den avslutande rubriken **7.3 Bidrag till bibliotek- och informationsvetenskap** kommer en motivering till hur studien kan bidra till den befintliga kunskapen inom bibliotek- och informationsvetenskap.

7.1 Resultat och tidigare forskning

7.1.1 Läsande förebilder som metod

Tidigare forskning har poängterat föräldrarnas roll i barns vardag som viktiga läsande förebilder, något som även kan utläsas i den här studien. Studiens resultat visar att informanterna Grön, Gul, Röd och Orange anser att lärare och pedagoger är viktiga läsande förebilder i barns liv vilket även kan ses i resultat från tidigare forskning (Fulco och Lee, 2010; Fodale och Bates, 2011; Desale och Kumbhar, 2022; Martens, Ballings och Higgason, 2022; Jabbar och Waraich 2023). Vikten av just manliga läsande förebilder framkommer i Jabbar och Warraichs studie (2023), ett förhållande som som informant Orange bekräftar och vidare inflikar att det finns för få manliga läsande förebilder i de yrken där barn kommer i kontakt med läsning.

Skolbiblioteken har haft en central roll i den tidigare forskningen om läsande förebilder där bland annat föräldrar ansåg att det är skolans uppgift att engagera barn i läsning. I samma studie kan man läsa att flickor som inte hade läsande förebilder hemma kunde få det genom att gå till skolbiblioteket där de såg sina vänner och vuxna läsa, vilka blev läsande förebilder för dessa flickor (Desale & Kumbhar, 2022). Resultatet i den här studien visar dock att flickor tenderar att ha fler läsande förebilder, vilket skulle kunna resultera i att de har det lättare att själva bli läsare. Den här studiens resultat visar att det hos vissa informanter fördes ett resonemang gällande att normer kan ha en stor påverkan på pojkars och flickors läsvanor. Utifrån detta perspektiv är det av betydelse att personer som är läsare visar öppet att de läser och att man både inom familjen och i andra sociala sammanhang visar att läsning inte är något könsstereotyp.

Enligt Bourdieus teori om kulturell reproduktion är kulturella värden något som föräldrar och andra sociala strukturer förmedlar från det att barnen är små. Detta kan ju ses ur både en positiv och negativ synvinkel. Om kultur kan användas för att en viss elit ska fortsätta ha inflytande så kan ju även denna princip vara ett medel för att istället bana väg för nya, mer inkluderande kulturella sammanhang. Vilket flera informanter ger uttryck för i termer av att man ska vara mer lyhörd för vad pojkar verkligen vill läsa, att flickor inte får glömmas bort, att läsning kan förknippas med roliga aktiviteter som fotboll och kampsport och att föräldrar visar att de läser, fastän det inte är under traditionella former. Ett sammanhang som är nydanande och som nämns i tidigare forskning är ju Booktok# och det sätt som läsmotivation sprids mellan dess användare. Att läsning blir mer närvarande på olika plan i samhället är ju också en förutsättning för lässocialisering och brytande av normer angående vem som kan vara en läsare och vilken litteratur som är accepterad.

Läsfrämjande projekt med läsande förebilder som metod kan se ut på många olika sätt, tidigare forskning har gjorts på projekt som liknar två av de projekt som tre av informanterna vi intervjuat har varit verksamma inom. Samarbeten med lokala idrottsprofiler kan se ut på olika sätt men med den gemensamma nämnaren är att samarbeta med lokala idrottsprofiler. I Australien har man samarbetat med Melbourne Football Club vilket man också har gjort i projektet Kalmar FF med hjärtat. Stadsbiblioteket i Oskarshamn samarbetar inte med en fotbollsklubb utan en kampsportsklubb som heter Locxter. Studien från Australien visade att barnens inställning till läsning i slutet av projektet hade blivit bättre (Fulco och Lee, 2010). Det finns inte någon tydlig plan för utvärdering av de två projekten i föreliggande studie. Informant Gul och Grön som är verksamma inom samarbetet med Kalmar FF med hjärtat berättade att det beror på att de inte har sökt statligt bidrag för projektet och att det därför inte har funnits något yttre krav att göra en utvärdering. Dock kommer det troligen att göras en mindre, intern utredning. Detta samarbete bedrivs alltså inom ramen för den befintliga budgeten. Oskarshamn ska eventuellt utvärdera det pågående projektet med enkäter och intervjuer.

Läsidentitet är något som varit av intresse i den här studiens undersökning vilket även kunnat ses i tidigare forskning. Tidigare forskning visar hur detta blir tydligt på #booktok där man stolt visar upp sig som en läsare (Martins, Ballings och Higgason 2022). Influencers på #booktok, så kallade booktokers, vill visa att läsning är något bra och positivt vilket också kunde ses i projektet med fotbollsspelarna, där Fulco och Lee (2010) menar att

fotbollsspelarna visade att läsning är något coolt och viktigt. Något liknande kan utläsas i resultatet till den här studien där informanterna poängterar att de läsande förebildernas roll är att visa att läsningen är en naturlig del av vardagen, vilket informant Blå i Farsta förtydligar.

Den här studiens bidrag till tidigare forskning angående läsande förebilder som metod i det läsfrämjande arbetet blir främst perspektivet från folkbibliotekarien. Tidigare forskning har främst tittat på skolbibliotek och skolbibliotekarien som en läsande förebild, den här studien fokuserar istället på folkbibliotekariens erfarenheter av läsande förebilder som metod.

Studien tar upp vem folkbibliotekarien anser är en läsande förebild men också hur man är en läsande förebild. Genom att delge berättelser som folkbibliotekarier verksamma inom olika projekt kommunicerat, bidrar också studien till en förståelse av att metoden kan användas på olika sätt och den kan spegla folkbibliotekariens syn på läsande förebilder.

Vid jämförelse av den här studiens resultat och tidigare forskning kan man se att informanternas uppfattningar på många punkter överensstämmer med slutsatser som tidigare studier inom ämnet läsfrämjande och läsande förebilder har kommit fram till. Man kan fråga sig om det tyder på att de samarbeten kring läsande förebilder som beskrivs i ifrågavarande studie baseras på ett forskningsunderlag som kanske rent av är hämtat från den forskning som vår undersökning utgår ifrån? Kan man även anta att bibliotekarieyrket är en forskningsnära profession där projekt i regel har en vetenskaplig förankring eller drivs många projekt av enskilda yrkesutövare som har en hög ambition?

7.1.2. Pojkars och flickors läsning - skillnader och likheter

Tidigare forskning om pojkars och flickors läsning har visat att flickor generellt läser mer än pojkar, varvid man då ansett att pojkar är en målgrupp som särskilt bör prioriteras vid läsfrämjande insatser (Wicks 1995, Jabbar och Warraich, 2023). Att flickor är en grupp som läser mer styrks i den här studien av Informant Grön och Gul i Kalmar som menar att normerna i samhället bidrar till att det är mer accepterat att som flicka vara en läsare. Informant Röd berättar dock att man i projektet Lässatsningen som hen är verksam inom istället prioriterar flickor med argumentet att flickor tenderar att glömmas bort då man börjat prioritera pojkars läsning på grund av resultatet att pojkar läser mindre.

En samstämmighet från tidigare forskning gällande pojkars läsning är att fokus bör läggas på att iaktta val av litteratur när man arbetar läsfrämjande gentemot pojkar. Det framkommer

bland annat att något som skulle gynna pojkars läsning är att man är lyhörd för vilken litteratur målgruppen skulle vilja läsa, medan en annan studie betonar vikten av att presentera omväxlande litteratur (Jabbar och Warraich 2023, Wicks 1995). Informanterna i den här studien gav lite olika uppfattningar om huruvida de ansåg att typ av bok hade betydelse för pojkars läsning. Informant Blå och Röd berättade att de inte kunde se stora skillnader mellan val av böcker bland pojkar och flickor, Röd ansåg dock att pojkar möjligtvis läser mer manga än flickor. Dock berättade Informant Grön att EPA-böcker tenderar att vara populära bland pojkar som besöker biblioteket där hen arbetar. Resultatet i den här studien visar alltså att vissa folkbibliotekarier har kunnat se en skillnad på val av litteratur medan andra inte har fokuserat på det.

En fråga som skulle vara intressant att utforska mer är varför det ser olika ut. Kan det vara så att det i en större stad som Stockholm finns en större försiktighet gällande att identifiera skillnader mellan pojkars och flickors läsning för att undvika könsstereotyper medan det i en mindre stad som Kalmar finns en mer tillåtande attityd vad gäller en traditionell syn på vad som är manligt och kvinnligt? Har politiska direktiv någon betydelse för vilket fokus som läggs på dessa frågor?

Det finns även skillnader i hur tidigare forskning valt att fokusera på skillnader i pojkars och flickors läsning där en studie belyser både gruppernas läsvanor medan en annan endast har valt att fokusera på pojkars läsning. En studie som har mer av en jämförande karaktär och går in på bakomliggande orsaker till varför det kommer sig att flickor ligger i framkant när det kommer till läsning jämfört med pojkar (Jabbar & Warraich, 2023). I studien kommer författarna fram till att pojkar delvis har en attityd att läsning är något tråkigt och att de har svårare att få ro till att läsa på fritiden. Informant Grön och Gul lägger fram en liknande reflektion i den här studien där de berättar att det finns vissa stereotyper hos pojkar att läsning inte är coolt. Det beskrivs i studien som tidigare nämndes att flickor helst läser skönlitteratur medan pojkar i högre grad föredrar facklitteratur (Jabbar och Warraich 2023). En annan studie visade däremot att pojkarna inte läste så mycket faktaböcker, men att de gärna läser böcker som de kände igen eller som ingick i en serie (Wicks, 1995). Precis som nämnts tidigare så rådde det delade meningar från informanterna om ifall val av litteratur skiljer sig bland flickor och pojkar.

Synen på skillnader och likheter mellan pojkars och flickors läsning skiljer sig bland informanterna. Bidraget som kan ses från den här studien visar att folkbibliotekarier verksamma på folkbibliotek i storstäder tenderar att visa en försiktighet i jämförandet mellan pojkars och flickors läsning medan folkbibliotekarier på folkbibliotek i mindre städer tenderar att vara mer öppna för jämförandet av pojkars och flickors läsning. Studien bidrar inte med några konkreta fakta på hur läsningen bland unga ser ut, men den bidrar med en upplevelse från professionen och hur olika folkbibliotekarier väljer att ta med genusperspektiv i analyserandet av ungas läsning.

7.2 Frågeställning och slutsats

7.2.1 Vilka är de centrala uppfattningarna som folkbibliotekarier uttrycker om att arbeta läsfrämjande med läsande förebilder som metod?

Studiens resultat visar att de folkbibliotekarier som har delgivit sina berättelser, har en stor tilltro till läsande förebilder som metod, även om förutsättningarna skiljer sig åt beroende på arbetsroll, det kollegiala stödet, ekonomiska förutsättningar samt vad gäller tidsresurser. Informant Röd som var anställd som bibliotekskonsulent inom LäsaSatsningen kunde inrikta sig odelat åt läsfrämjande projekt. Övriga informanter behövde ta hänsyn till rutinmässiga arbetsuppgifter på biblioteket. Att ha mer tid till sitt förfogande verkade bidra till en ökad känsla av att kunna göra skillnad i arbetet med läsande förebilder, men även när tidsresurserna var mer begränsade fanns en good enough- attityd, att man gjorde det bästa man kunde efter förutsättningarna.

Det hade betydelse huruvida samarbetet med de läsande förebilderna var finansierat utifrån, till exempel av Kulturrådet. Det bidrog till en upplevelse av att metoden läsande förebilder var prioriterad inom organisationen samt gav en konkret anledning till att utvärdera samarbetet. Att ha stöd för samarbetet med de läsande förebilderna i organisationen verkade även bidra till en ökad känsla av self-efficacy hos informanterna. Utöver de yttre förutsättningar som kunde kopplas till projekten, framkom det att inre drivkrafter satte sin prägel på folkbibliotekariernas läsfrämjande arbete. De olika informanterna uttryckte sig på olika sätt gällande hur de upplevde att deras arbete känns meningsfullt.

Det formulerades till exempel i termer av det positiva i att vara delaktig i en utvecklingsprocess tillsammans med barn. Något som upplevdes värdefullt för

folkbibliotekarierna var samarbetet med unga personer som läsande förebilder. Det var glädjande för dem att se ungdomarna växa med uppgiften och även se hur deras läsmotivation blev starkare av att läsa högt för andra. Den sociala aspekten av högläsning lyftes fram, att bemötandet från de läsande förebilderna var viktigt och att läsaktiviteten tillsammans med barnen kändes trygg. Folkbibliotekariernas egen upplevelse var att samarbeten med läsande förebilder föranledde att fler barn besökte biblioteket.

Hur arbetet med läsande förebilder kan ha en långsiktig effekt berörs i intervjuerna. Faktorer som nämns är möjligheten att ge barn ett språk och att erbjuda läsning som ett alternativ till mer destruktiva beteendemönster. Här finns ju en möjlighet att vara med och påverka barns möjligheter ur ett kulturpolitiskt perspektiv genom att väcka ett intresse för läsning, med hjälp av metoden läsande förebilder. Att även lyfta fram manliga förebilder kan bidra till bryta normen att läsning inte är coolt om man är pojke. Att barnen börjar komma till biblioteket kan ju också leda till att deras föräldrar och syskon blir besökare, vilket kan introducera litteratur så att det på sikt blir en prioriterad aktivitet i familjen. Detta kan i sin tur få positiva konsekvenser för kommande generationer.

Slutsatser man kan dra av detta är att läsande förebilder som metod är ett arbetssätt som fungerar och som kan praktiseras på olika sätt, där varierade förutsättningar inte behöver vara ett hinder. Effekterna av metoden kan dels vara kortsiktiga, med tanke på att barn och högläsare får ett väckt intresse för läsning och dels långsiktiga, i form av möjligheten att barn med hjälp av ett språk får ökade förutsättningar att påverka sina egna liv, och samhället de är en del av.

7.2.2 Vilka uppfattningar uttrycker folkbibliotekarier om skillnader och likheter i det läsfrämjande arbetet med målgrupperna flickor och pojkar?

Den här studiens resultat stämmer delvis överens med tidigare forskning om pojkars och flickors läsning där tidigare forskning har visat att flickor generellt läser mer än pojkar, varvid man då ansett att pojkar är en målgrupp som särskilt bör prioriteras vid läsfrämjande insatser (Wicks 1995, Jabbar och Warraich, 2023). Informant Grön och Gul håller med om detta och anser att normer i samhället är en bidragande orsak till detta. Tittar man dock på vad andra informanter berättar så skiljer sig resultatet i den här studien från tidigare forskning. Informant Blå och Röd tycker inte att det finns någon anmärkningsvärd skillnad gällande vilka böcker flickor och pojkar väljer att läsa medan informant Gul och Grön lyfter

fram exemplet att pojkar läser mer böcker om EPA-traktorer. Det finns en uppfattning hos informanterna att det kan vara så att det finns fler kvinnliga läsande förebilder, sen skiljer det sig bland informanterna om de har reflekterat över detta eller inte. Det finns olika uppfattningar hos informanterna om man bör göra skillnad på det läsfrämjande arbetet gentemot pojkar och flickor. Informant Röd menar till exempel att det finns en risk att flickor glöms bort när man lägger för mycket fokus på pojkars läsning.

Slutsatsen blir alltså att informanterna har olika uppfattningar om vikten av att göra skillnader i arbetet med läsande förebilder gentemot målgruppen pojkar jämfört med flickor. Informant Blå, Röd och Orange har inga erfarenheter av att arbeta läsfrämjande på detta sätt medan informant Grön och Gul anser att det finns skillnader i attityden mot läsning hos flickor respektive pojkar, vilket motiverar ett förhållningssätt där man tar hänsyn till detta. Som nämnts ovan finns det läsfrämjande satsningar där man väljer att prioritera flickor då denna målgrupp lätt kan glömmas bort. Det finns en uppfattning hos informanterna att det möjligtvis finns fler kvinnliga läsande förebilder, då många yrken som är synliga i barns vardag uppfattas vara kvinnodominerade yrken, såsom lärare, pedagog och bibliotekarie.

7.2.3 Vilka föreställningar har folkbibliotekarier om vem som kan vara en läsande förebild?

Studiens resultat visar, precis som tidigare forskning (Fulco och Lee, 2010; Fodale och Bates, 2011; Desale och Kumbhar, 2022; Martens, Ballings och Higgason, 2022; Jabbar och Waraich 2023), att vuxna som är närvarande i barns vardag är viktiga läsande förebilder. Uppfattningen om vem som kan vara en läsande förebild skiljer sig delvis bland studiens informanter. Informant Blå menar till exempel att det viktigaste är att man öppet visar att man är en läsare och på så sätt kan vem som helst vara en läsande förebild. Betydelsen av pedagoger och lärare som läsande förebilder var något som togs upp av informanterna Grön, Gul, Röd och Orange. Informant Grön och Gul anser också att föräldrar är viktiga läsande förebilder i barns vardag medan Informant Röd och Blå menar att också äldre barn i barnets närhet kan vara betydelsefulla läsande förebilder. Alla informanter var dock överens om att det är barnen själva som avgör vem som är en förebild i deras liv och därför är det högst individuellt vem som kan vara en läsande förebild. Den läsande förebilden tycks vara någon som barnet vill identifiera sig med och efterlikna. Utifrån studiens teoretiska ramverk kan konstateras att Bourdieus teori om kulturell reproduktion öppnar upp för det stora perspektivet där det kulturella arvet i familj och skola har betydelse för hur barn och unga

anammar ett läsbeteende, medan Banduras teori kan realiseras i de relationer som barnet har, då ett läsbeteende kan skapas hos barnet identifierar sig med en läsande person i sin närhet och imiterar denne.

Slutsatsen som kan dras utifrån resultaten i den här studien är att folkbibliotekarier anser att vem som helst kan vara en läsande förebild. Det är dock viktigt att poängtera att det är barnen själva som avgör vem de anser är en förebild för just dem. Precis som tidigare studier har visat så kan man även i detta resultat se att vuxna i barnens närhet anses vara viktiga läsande förebilder. Man kan anta att kunskap om olika vetenskapliga synsätt kopplade till lässocialisering kan vara till hjälp för läsfrämjande aktörer vid implementering av läsande förebilder som metod.

7.3 Bidrag till bibliotek- och informationsvetenskap

Författarna har en förhoppning om att resultatet från denna studien kommer att kunna bidra med ytterligare kunskap till ämnet bibliotek- och informationsvetenskap. Genom att bättre förstå folkbibliotekariers egna erfarenheter av att arbeta med den läsfrämjande metoden läsande förebilder så bidrar det till en djupare förståelse om hur metoden upplevs. Det empiriska materialet kan på så sätt användas för att få en inblick i hur några folkbibliotekarier tolkar och reflekterar över den här typen av läsfrämjande metod. Studien bidrar också med kunskapen att folkbibliotekarier reflekterar olika när det kommer till det läsfrämjande arbetet och pojkars och flickors läsning samt hur man upplever skillnader mellan dessa två målgrupper. Metoden som valdes, semistrukturerad intervju, ansågs mest lämpad på grund av studien omfattning och tidsbegränsning. Det är möjligt att en kvantitativ studie skulle kunna bidra med en större förståelse av professionens erfarenheter av den läsfrämjande metoden läsande förebilder, men den valdes bort på grund av tidsbrist.

Den här studien använder två skilda teorier som har använts som kompletterande analysverktyg, men även ställts mot varandra för att ge en bättre förståelse av hur man på olika sätt kan tolka det empiriska materialet. Teorierna är lånade från andra ämnen och kan på så sätt visa på bredden hos ämnet bibliotek- och informationsvetenskap. Det har varit givande att kunna analysera empirin utifrån olika tolkningar av hur beteenden förmedlas, en aspekt som anses vara en viktig del vid metoden läsande förebilder där man vill inspirera till ökad läsning. Bourdieus teori om kulturellt kapital och Banduras sociala inlärningsteori har på

olika sätt varit användbara för att tolka och analysera informanternas svar och bättre förstå den verklighet som folkbibliotekarierna möter i sitt läsfrämjande arbete gentemot barn och unga. Det hade varit möjligt att ytterligare bredda studien med hjälp av olika genusteorier för att fånga upp skillnader och likheter med pojkars och flickors läsning. Detta valdes dock bort då det huvudsakliga fokuset i den här studien var folkbibliotekariers erfarenheter av den läsfrämjande metoden läsande förebilder.

Det skulle vara intressant att forska mer kring vilken betydelse metoden läsande förebilder har för barns språkutveckling och om metoden kan vara ett sätt att förändra kulturell reproduktion i form av en negativ attityd till läsning som går i arv i generationer.

Källförteckning:

Opublicerat material

I uppsatsförfattarens ägo:

Transkribering av intervju med Farsta bibliotek, Läsa Äger

Transkribering av intervju med Kalmar bibliotek, Kalmar FF med Hjärtat

Transkribering av intervju med Eskilstunas stadsbibliotek, Lässatsningen

Transkribering av intervju med Oskarshamns bibliotek, samarbete med Locxter MMA

Publicerat material

Andersson, J. (2015). *Med läsning som mål - om metoder och forskning på det läsfrämjande området*. Stockholm: Kulturrådet.

Andersson, S. (2020). *Läsande flickor: läspolitik och det genomlysta subjektet*. Diss., Stockholms universitet. Stockholm: univ.

Bandura, A. (2021). *Psychological modeling: conflicting theories*. New York, NY: Routledge.

Bandura, A. (2002). Social foundations of thought and action. I: Marks, D. red. *The health psychology reader*, s. 94-105.

Clemens, A. (2022). Ökat förtroende för biblioteken - "Landade springande efter pandemin". 27 september.

<https://www.biblioteksbladet.se/nyheter/okat-fortroende-for-biblioteken-landade-flygande-efter-pandemin/> [2023-12-29]

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Desale, S & Kumbhar R. (2022). Parent involvement towards children's reading habit: A focus group survey from Nashik, India. *Library philosophy and practice*. s. 1-15.

Eskilstuna Bibliotek (u.å.), [Eskilstuna Kommuns Lässatsning - Eskilstuna bibliotek](#) [hämtad 2023-11-09]

Eskilstuna stadsbibliotek (2020). Lässatsningen Eskilstuna stadsbibliotek. Erbjudandehäfte till all personal inom skola F-3.

Fodale, F. & Bates, J. (2011), What is the impact of the school library on pupils' personal development? A case study of a secondary school in Northern Ireland. *School libraries worldwide*. 17(2), s. 99-113.

Fulco, C & Lee, D. (2010). Read like a demon: Football heroes promoting reading to primary school students. *Australians Public Libraries and Information Services*. 23(4), s. 151-156.

Gambrell. (2011). Seven rules of engagement: What's most important to know about motivation to read. *The Reading Teacher*. 65(3), s. 172–178.

Jabbar, A & Warraich, N. F. (2023). Gender differences in leisure reading habits: a systematic review of literature. *Global Knowledge, Memory and Communication*. 72(6/7), s. 572-592.

Jenks, C. (2002). Introduction: the analytic bases of cultural reproduction theory. I: Jenks, C. (red.) *Cultural reproduction*. London och New York: Routledge, s. 1-16.

Kulturrådet (2022). *Läsande förebilder*. Stockholm: Kulturrådet.

Kulturrådet, *Läsfrämjandelyft för folkbibliotek*, u.å.

<https://www.kulturradet.se/i-fokus/bibliotek/lasframjandelyft-for-folkbibliotek/> [hämtad 2023-08-30].

Lindsköld, L. (2022). Fostran, styrning och en växande välvilja. *Biblioteksbladet*, 4 november.

<https://www.biblioteksbladet.se/ideer/essa/fostran-styrning-och-en-vaxande-valvilja/> [2023-12-04]

Läsa äger, [Det här är Läsa äger - Läsa äger \(lasaager.se\)](https://lasaager.se) [hämtad 2023-12-14]

Martens, M. Ballings, G. & Higgason, K.A. (2022). #BookTokMadeMeReadIt: young adult reading communities across an international, sociotechnical landscape. *Information and Learning Science; West Yorkshire*, 123(11/12), s. 705-722.

Nationalencyklopedin, *Uppslagsverket* u.å.,

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/social-inl%C3%A4ring> [hämtad 2023-12-17]

Natur och Kulturs Psykologiexikon (2024),

<https://www.psykologiguiden.se/psykologiexikon/?Lookup=modellinl%C3%A4ring> [hämtad 2024-01.03]

Read Hour (u.å.) *Om Read Hour*. <https://readhoursverige.se/om-read-hour.html> [hämtad 2023-11-08]

Rienecker L. & Jörgensen P. (2018). *Att skriva en bra uppsats*. Stockholm: Liber AB.

Skolverket (2023). *PISA 2022*. Stockholm: Skolverket.

Statens kulturråd (2019). *Handlingsplan för läsfrämjande 2019*. Stockholm: Statens kulturråd.

SFS 2013:801. *Bibliotekslagen*

Statens medieråd (2023). *Ungar och medier 2023*. Stockholm: Statens medieråd.

Statens offentliga utredningar (2018). *Barns och ungas läsning - ett ansvar för hela samhället*. (SOU:2018:57) Stockholm: Statens offentliga utredningar.

Stauffer, S. M. (2007). Developing Children's Interest in Reading. *Library Trends*. 56(2). s. 402-422.

Svenska Akademien (2022). *Svenska Akademiens ordböcker*,
<https://svenska.se/saol/?hv=lnr78473> [hämtad 2023-12-14].

Tengberg, M. (2023). Föräldrar bör ta större ansvar för läsningen. *Svenska Dagbladet*, 4 maj.
<https://www.svd.se/a/jlpG4z/michael-tengberg-foraldrar-bor-ta-storre-ansvar-for-lasningen>
[hämtad 2023-09-06]

UR (u.å.) Bokmässan 2023: *Hur bryter vi trenden av mindre läsande?*

<https://urplay.se/program/233957-bokmassan-2023-hur-bryter-vi-trenden-av-minskat-lasande>
[hämtad 2023-11-08]

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet: Stockholm.

(https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf)

Wicks, J. (1995). Patterns of reading among teenage boys: the reading habits and book preferences of 13-15-year-old boys. *New Library World*. (96)1122, s. 10-16.

Wollscheid, S. (2014). The impact of the leisure reading behaviours of both parents on children's reading behaviour: Investigating differences between sons and daughters. *Poetics* 45. s. 36-54.

Bilaga 1

Intervjuguide

Introduktionsfrågor

- Presentation av oss själva och intervjuens syfte/vad vår C-uppsats handlar om.
 - Informantens namn och "titel" samt vilket bibliotek hen arbetar på
 - Samtycke till intervjun
1. Berätta lite kort om din yrkesroll?
 2. Vad driver dig i ditt arbete som bibliotekarie?

Läsfrämjande arbete gentemot barn och unga

3. Hur ser du som bibliotekarie på dina möjligheter att arbeta läsfrämjande gentemot barn och unga?
4. Finns det skillnader mellan de läsfrämjande projekt som riktar sig mot pojkar och de som riktar sig mot flickor? Följdfråga: Vilka är i så fall skillnaderna?
5. Diskuterar ni metoder, utveckling av metoder, projekt etc i kollegiet för att öka pojkars/resp flickors läslust? Utvärderar ni era ev. insatser- och hur i så fall?

Pojkars och flickors läsning

6. Vad är din erfarenhet av att arbeta med målgruppen pojkar, är det lätt eller svårt att motivera gruppen att delta i projekt? Följdfråga: vad behöver man ta i beaktande för att öka pojkars läslust?
7. Vad behöver man tänka på för att öka flickors läslust?
8. Vilka riktlinjer jobbar ni efter för att öka pojkars läsning, exempelvis vad gäller projekt eller val av litteratur?
9. Vilken typ av litteratur skulle du säga är populärast bland pojkar?

Läsande förebilder

10. Hur fick du höra talas om läsande förebilder?
11. Kan du beskriva ert arbete med läsande förebilder? Följdfråga: Hur upplever du samarbetet med de läsande förebilderna?
12. Vem/vad är en läsande förebild enligt din uppfattning?
13. Hur upplever du/ni att läsande förebilder som metod påverkar pojkars respektive flickors läslust – berätta!
14. Hur upplever du att metoden fungerar/tas emot av målgruppen barn och unga?

15. Hur har ni utvärderat läsande förebilder som metod?

En läsande identitet

16. Vilken påverkan tror du att läsande förebilder har på pojkars sätt att själva identifiera sig som läsare?
17. Tycker du att flickor har ett annat sätt att identifiera sig med läsande förebilder?
18. Har du fått ett intryck att det finns fler kvinnliga läsförebilder än manliga, och att denna förutsättning kan bidra till att flickor läser mer?
19. Vilket är ditt intryck gällande vilka förebilder som har störst påverkan: familj och vänner, idrottsstjärnor, musiker, influencers eller andra?

KAMPANJEN Läsande förebilder #jagläser PÅ BIBLIOTEK UPPSALA

20. Kan du/ni berätta lite för oss om kampanjen? Vad är det för ett projekt och hur kommer det sig att ni arbetar med det på Bibliotek Uppsala?
21. Vilka överväganden har ni gjort vid valet av de förebilder ni samarbetar med?
22. Hur länge har det varit pågående?
23. Hur skulle du/ni vilja beskriva din egen erfarenhet av att arbeta med just det här projektet ?
24. Vilka positiva effekter kan du se av att arbeta med läsande förebilder som metod, inom ramen för detta samarbetet?
25. Har samarbetet lett fram till att fler barn besöker ert bibliotek?
26. Finns det andra effekter av samarbetet? (det kanske har lockat mammor, pappor eller kompisar till biblioteket eller liknande...)
27. Hur har ni utvärderat samarbetet?

SAMARBETE MELLAN BIBLIOTEK OCH KAMPSPORTSKLUBB I OSKARSHAMN

28. Kan du/ni berätta lite för oss om samarbetet? Vad är det för ett projekt och hur kommer det sig att ni arbetar med det på Oskarshamns bibliotek?
29. Vilka överväganden har ni gjort vid valet av de förebilder ni samarbetar med?
30. Hur länge har det varit pågående?
31. Hur skulle du/ni vilja beskriva din egen erfarenhet av att arbeta med just det här projektet ?

32. Vilka positiva effekter kan du se av att arbeta med läsande förebilder som metod, inom ramen för detta samarbete?
33. Har samarbetet lett fram till att fler barn besöker ert bibliotek?
34. Finns det andra effekter av samarbetet? (det kanske har lockat mammor, pappor eller kompisar till biblioteket eller liknande...)
35. Hur har ni utvärderat samarbetet?

LÄSSATSNINGEN ESKILSTUNA BIBLIOTEK [Lässatsningen Eskilstuna bibliotek](#)

36. Kan du/ni berätta lite för oss om Lässatsningen? Vad är det för ett samarbete och hur kommer det sig att ni arbetar med det på Eskilstuna bibliotek?
37. Vilka överväganden har ni gjort vid valet av de förebilder ni samarbetar med?
38. Hur länge har samarbetet pågått?
39. Hur skulle du/ni vilja beskriva din egen erfarenhet av att arbeta med Lässatsningen?
40. Vilka positiva effekter kan du se av att arbeta med läsande förebilder som metod, inom ramen för detta samarbete?
41. Har samarbetet lett fram till att fler barn besöker ert bibliotek?
42. Finns det andra effekter av samarbetet? (det kanske har lockat mammor, pappor eller kompisar till biblioteket eller liknande...)
43. Hur har ni utvärderat samarbetet?

SAMARBETE BIBLIOTEKET OCH KALMAR FF [Samarbete mellan Kalmar FF och biblioteket - Samarbete mellan Kalmar FF och biblioteket - Kalmar](#)

44. Kan du/ni berätta lite för oss om samarbetet med Kalmar FF? Vad är det för ett samarbete och hur kommer det sig att ni arbetar med det på Biblioteken i Södermöre ?
45. Hur länge har ni arbetat med samarbetet?
46. Berätta gärna lite om samarbetet, hur fungerar det?
47. Har samarbetet lett fram till att fler barn besöker ert bibliotek?
48. *Har medverkan i projektet fått en betydelse för vilken barn- och ungdomslitteratur ni köper in och hur ni planerar era sommaraktiviteter på biblioteket?*
49. Hur har ni utvärderat samarbetet?

(STOCKHOLM) Läsa Äger [Det här är Läsa äger - Läsa äger \(lasaager.se\)](#)

50. Kan du berätta lite för oss om Läsa äger? Vad är det för projekt och hur kommer det sig att ni arbetar med det på Farsta bibliotek?
51. Hur länge har ni arbetat med Läsa äger?
52. Berätta gärna lite om samarbetet, hur fungerar det?
53. Har projektet lett fram till att fler barn besöker ert bibliotek?
54. Har medverkan i projektet fått en betydelse för vilken barn- och ungdomslitteratur ni köper in och hur ni planerar era sommaraktiviteter på biblioteket?
55. Hur har ni utvärderat projektet Läsa äger?